

GÖTEBORGS UNIVERSITET
LITTERATUR, IDÉHISTORIA OCH RELIGION

”Vi sitter oss till stillhet” Nyreligiositet i Svenska Kyrkan

New Spirituality in the Church of Sweden

Oscar Broberg

Termin: HT-14

Kurs: RKS310, interdisciplinärt examensarbete, 15 hp

Nivå: Kandidat

Handledare: Daniel Andersson

Abstract

In this essay, I research and discuss new spirituality (or what is commonly known as New Age) within some congregations in the Church of Sweden, Gothenburg. I question how and why this new spirituality has come to be accepted in parts of the Church. My hypothesis is that the church is a part, and a reflection, of a larger change throughout society, and I claim that this change depends much on the individualization and globalization during the last decades.

The research is conducted through interviews with representatives from the Church of Sweden who are in charge of new religious activities. During these interviews we discuss their views on the change that has already taken place and is going on today.

The interviews are then analyzed by applying rational choice theory on them. I discuss whether the Church can be seen as a producer of goods and services and if the churchgoers can be seen as consumers of these goods and services. I also investigate however these new religious movements within the church can be seen as a tactical move to lure in new customers.

During my research I have found that the Church indeed seems to want new products in its' lineup, however, it is not as predictable as I first thought. A lot of the time my informants express themselves in ways that can only be described as vague, and the impression is that they perhaps do not have a clear plan.

Another result is that though they do not seem to be in the business of active evangelization they do want to broaden their appeal. It is somewhat contradictory.

Keywords: Church of Sweden, new religious movements, new spirituality, rational choice theory.

Innehållsförteckning

Abstract	2
Innehållsförteckning	3
Del 1	4
BAKGRUND, TIDIGARE FORSKNING OCH TEORI	4
Bakgrund	5
Syfte och frågeställning	7
Teori, begrepp och tidigare forskning	8
Nyreligiositet	8
Religion	9
Rational choice	9
Religiös ekonomi	11
Individualisering och globalisering - en förutsättning	13
Del 2	16
METOD, EMPIRI, DISKUSSION OCH SLUTSATS	16
Metod	17
Intervjufrågor	18
Empiri	19
Bakgrund - intervju 1	20
Intervju ett	21
Bakgrund - intervju 2	23
Intervju två	24
Diskussion	28
Individualisering	29
Globalisering	29
Rational choice	30
Diskussion om didaktiska implikationer	33
Tolkningar	33
En mångfald av uttryck	34
Andra funderingar	35
Slutsats	36
Vidare läsning	38
Litteraturförteckning	39
Bilagor	40

Del 1

BAKGRUND, TIDIGARE FORSKNING OCH TEORI

När Jesus hörde detta, sade han till honom: ”Ett återstår dig ännu: sälj allt vad du äger och dela ut åt de fattiga; då skall du få en skatt i himmelen. Och kom sedan och följ mig.” Men när han hörde detta, blev han djupt bedrövad, ty han var mycket rik.¹

-Lukas 18

---

¹ <http://sv.bibelsite.com/swe/luke/18.htm> hämtat 14 maj -14

Bakgrund

Jag har upplevt ett skifte inom svenska kyrkan under min uppväxt. Då jag konfirmerades år 2002 hade jag inte hört talas om mindfulness, zenmeditation, qigong, och heller knappast om yoga. Även om dessa praktiker fanns på vissa platser så fanns de knappast i kyrkan, detta blev jag nyfiken på. Utan att veta om det hade jag påträffat det som kallas religiös ekonomi², en teori som sätter in kyrkan i ett ekonomiskt system. Delar av kyrkan i Sverige verkar ha ändrat sig i förhållande till vad deras konsument, alltså kyrkobesökare och potentiella kyrkobesökare, vill ha. Konsumenter vill för det mesta ha det som ses som bra och viktigt i samhället, idag är det en statussymbol att ha egen tid och ta hand om sin kropp. Att kunna ta tid att meditera och göra kroppsövningar har alltså ett högt värde för många människor.

Detta skifte väckte mitt intresse, och jag insåg att jag ville undersöka det mer på djupet. För att undersöka gick jag en varm eftermiddag i mars till Svenska kyrkan i en central del av Göteborg. Jag har läst på deras hemsida att de i dag ska praktisera kristen djupmeditation. Denna meditation menar de har sina rötter i zenmeditation och kristendom. Jag ställer mig utanför kyrkan och njuter av solen en minut innan jag går in.

I den lilla funkiskyrkan träffar jag Anna, det är hon som håller i meditationen. Hon är en kvinna i övre medelåldern. Hon har glasögon med orangea bågar. Anna instruerar mig att gå in i stora kyrksalen, längst fram vid altaret ska vi sitta. Än så länge är det bara jag och Anna. Vi pratar kort om vad som ska hända. Anna ger mig en liten bönepall som jag ska sitta på under meditationen, hon säger att den ställningen man får när man sitter på pallen ger bra fokus och en bra ställning. Anna säger att jag ska ha den ena handen i den andra och att tummarna ska nudda varandra så att "man inte somnar, det är en aktiv vila."

Jag börjar bli lite orolig att det inte ska komma någon annan, jag ville ju se hur detta görs i grupp. Anna säger att det fina vädret gör att de andra nog hellre stannar hemma. Lite skämtsamt säger jag att de kanske grillar istället, jo, säger Anna, så kan det säkert vara. Ett par minuter efter utsatt tid kommer två äldre kvinnor. Jag förstår att de är vana besökare vid meditationen, de sätter sig bekvämt tillrätta på var sin stol.

När nu alla är samlade säger Anna att det är dags att börja och går igenom vad vi ska göra. Vi kommer sitta tjugo minuter i tystnad, sedan går vi en meditativ gång längs gången, sedan sitter vi

---

² Se nedan under rubriken Religiös ekonomi

ytterligare tjugo minuter i tystnad. Hon säger att vi inte ska låta tankarna sväva iväg, om de gör det ska vi fokusera på dem och låta dem försvinna. Hon säger också att om vi har en kristen tro så kan vi tänka "Gud i mig" när vi andas in, och "Jag i Gud" när vi andas ut. Anna håller koll på tiden.

Vi börjar när Anna ringer i en liten klocka som hon har jämte sig. För mig är det en ny upplevelse, det är ovant att fokusera inåt och låta tankarna sköljas bort. Efter en kort stund känner jag att blodet i benen försvinner, men jag sitter kvar. När tjugo minuter gått ställer vi oss upp och går ner i gången och tillbaka till våra platser, jag lyckades hålla mig på fötterna trots att båda har somnat. När vi suttit i tystnad för andra gången öppnar Anna upp för frågor eller att fortsätta sitta i tystnad. Den här gången blir det inga frågor.

Innan jag lämnar funkiskyrkan ser jag på den avskalade inredningen, det enkla korset längst fram, Mariabilden, de ofärgade fönstren. Det här var inte så konstigt som jag hade trott, tänker jag för mig själv.

Detta är ett scenario som liknar många andra, en svensk kyrka i förändring. På andra platser har man yoga, kanske ett upprepar man heliga ord i ett mantra. Kanske sysslar man istället med feng shui eller mindfulness. I en annons på Svenska Kyrkans hemsida kan man läsa "Upplev sinnesro i meditationen och mindfulness i kyrkan."³ Och det är bara ett exempel av många. Vissa församlingar har en kristen och sekulär variant av övningarna, medan andra tar in konsulter och instruktörer utifrån. Denna förändring var svår att förutspå för bara 20 år sedan, då var varken yoga eller mindfulness var vardagliga ord i det svenska folkhemmet. Då fanns det inget behov av dessa orden i kyrkan, men nu verkar det behovet finnas. Så vad är det då som har hänt? Är det en kyrka som slåss för att hålla sig meningsfull, eller helt enkelt en kyrka som speglar ett förändrat samhällsklimat? Eller kanske något helt annat?

Sekulariseringsteoretiker har länge sagt att religionen är på väg bort, att den till och med kommer sluta existera⁴. Och det är sant att kyrkobesökarna sviker de gamla institutionerna. Men religionen har blivit individuell och personlig, inte längre något man delar med andra. Detta är något som kyrkan verkar ha tagit fasta på och försökt läsa av det nuvarande klimatet i det religiösa Sverige.

---

³ <http://www.svenskakyrkan.se/tranas/meditation--mindfulness--pilgrimsvandringar>

⁴ Batson 3-4

Syfte och frågeställning

Mitt syfte är att undersöka religiös förändring i svenska kyrkan utifrån rational choice-teori. Är det så att nyreligiositeten i kyrkan är en taktik för kyrkan att vara "inne" och på så sätt bli mer relevant för den genomsnittliga besökaren/konsumenten? Är den ett uttryck för det som forskarna kallar globalisering och individualisering? Min frågeställning är således om man med hjälp av rational choice-teori kan svara på vad den religiösa förändringen i svenska kyrkan beror på och hur förändringen kan tolkas.

Då detta är ett fördjupningsarbete under min lärarutbildning är en didaktisk vinkel av uppsatsen viktig, därför kommer jag att föra en diskussion om didaktiska implikationer i slutet av uppsatsen. Jag kommer att försöka svara på frågor om hur förändringen av Svenska Kyrkan och religiösa praktiker i allmänhet bör implementeras i undervisningen i gymnasiet och högskolan. Dessutom vill jag applicera min teori och tidigare forskning och se vilka möjligheter de medför.

Min hypotes är att kyrkan – liksom de flesta institutioner - speglar en komplex förändring i samhället. Vi har gått från att vara ett samhälle där familjen och samhället varit det viktigaste till en stark individualisering av allt från privatliv till religionsutövning. Denna nya individualism medför stora problem och möjligheter för en kyrka som måste välja att antingen följa med tiden eller stanna kvar i det förflutna. En av de stora frågorna för kyrkan är hur man möter dessa individers förväntningar på vad det innebär att gå till kyrkan och varför de ska stanna där.

En annan viktig förändring är den från enhetssamhälle till ett mångkulturellt globaliserat samhälle. Denna förändring tror jag har påverkat kyrkan på ett komplext och djup sätt. Den har öppnat upp för andra religioner och kulturer som inte funnits tillgängliga tidigare, den har också skapat förväntningar på att det ska finnas ett bredare utbud i både kyrkan men också i samhället i stort.

Det som binder ihop dessa begrepp är den övergripande rational choice-teorin som talar om konsumenter och producenter. I detta fall är det kyrkan som står för produkterna och tjänsterna kyrkobesökarna är de allt mer krävande konsumenterna.

Teori, begrepp och tidigare forskning

För att undersöka fenomenet nyreligiositet i Svenska kyrkan kommer jag använda mig av religionssociologiska teorier, och då framförallt rational choice-teori. Jag kommer i detta avsnitt beskriva denna teori och förklara varför jag ska använda den. Först kommer jag dock att definiera och diskutera begreppen nyreligiositet och religion.

Nyreligiositet

Liselotte Frisk skriver i sin bok *Nyreligiositet i Sverige* om begreppet nyreligiositet, detta är en bok med några år på nacken men hennes definition är fortfarande relevant. Frisk skriver i inledningen att begreppet nyreligiositet har blivit en beteckning som “under de senaste decennierna kommit att bli allmänt vedertagen inom religionsvetenskapen. Begreppet är egentligen en paraplybeteckning för en mängd olika rörelser som inte behöver ha mycket gemensamt.”⁵ Hon fokuserar i sin bok på begreppet nyreligiositet som är en vidare definition än nya religiösa rörelser, detta för att nyreligiositet även syftar på det som inte är organiserat. Detta är viktigt för min definition då det jag stött på under min undersökning inte har varit en ny organiserad religion inom svenska kyrkan, utan snarare en omgjord version av en nyreligiös aktivitet.

Frisk problematiserar begreppet genom att påpeka att det inte finns någon gemensam definition om vilka rörelser som är eller inte är nyreligiösa, dessutom är det något problematiskt att använda prefixet “ny” då det alltid är relativt vad som är nytt. Frisk menar själv att rörelser som uppstått efter 1900-talets mitt kan kallas för nya. Problemet med detta är att rörelser som kommit till våra breddgrader efter 1950 kan ha ett mycket gammalt ursprung, men hon menar att “ofta genomgår dock dessa *importerade* rörelser någon form av förändring i den västerländska kulturen, som gör att de inte är helt identiska med sina ursprungstraditioner.”⁶ Det faktum att de har ett gammalt ursprung hindrar alltså inte att de ses som nya i en västerländsk kontext. Ett

---

⁵ Frisk s11

⁶ Frisk s12

annat problem som Frisk påpekar är att buddhistiska traditioner oftast inte räknas som nyreligiösa, dock menar hon att de borde räknas som nyreligiösa⁷. Med tanke på mina frågor i den här uppsatsen kommer jag att räkna in buddhistiska traditioner i nya religiösa rörelser, med visst stöd från Frisk.

Religion

Tre viktiga begrepp när man talar om religion är religion ”här”, religion ”där” och religion ”varsomhelst”. ”Här” är religion i hemmet och på begravningsplatser, ”där” är den statliga eller offentliga religionen som utövas i tempelbyggnader, ”varsomhelst” är en mångfald av olika religiösa uttryck som finns mellan religion ”här” och ”där”.⁸ För min undersökning är religion ”varsomhelst” mest intressant, även om jag utgår från svenska kyrkan så är det mångfalden av uttryck jag vill undersöka.

Frisk diskuterar problemet med en definition av religion och nyreligiositet. Alla är överens om att religion ”här” och religion ”där” är religion, men religion ”varsomhelst” är inte lika tydlig. Hon menar att “för det första befinner flera av dem sig i gränslandet mellan religion och olika former av terapi eller personlighetsutveckling.”⁹ Som exempel på detta ger hon Transcendental Meditation som istället för religion främst sades vara stresshantering¹⁰. Istället för religion talar man istället om kunskap eller vishetslära. Frisk menar att detta avståndstagande delvis beror på att man inte vill förknippa stela dogmer med sin rörelse¹¹. Sammanfattningsvis kan vi konstatera att religion är ett begrepp som kan vara både snävt och brett och det blir allt svårare att finna en tillfredsställande definition. Jag gör det enkelt för mig själv och menar att religion i den här uppsatsen är kristendom utövat inom ramen för Svenska Kyrkan, och nyreligiositet är som jag beskrev ovan: icke organiserad, ny i en västerländsk kontext, vishetslära istället för religion, personlig utveckling.

Rational choice

Rational choice är en sociologisk teori, (sprungen ur economical science) som beskriver hur människor som individer handlar i olika situationer. I en artikel i *Journal of Religion &*

---

⁷ Frisk s12

⁸ Frisk och Åkerbäck s18-20

⁹ Frisk s12

¹⁰ Frisk s65

¹¹ Frisk s13

Spirituality in Work: Social Thought diskuterar Joseph G. Pickard rational choice-teori i förhållande till religion, han menar att teorin säger att människor gör det som är rationellt för dem, alltså att vi kommer att söka den väg som gagnar oss mest på ett rationellt sätt. Man kan beskriva rational choice som ett vägande av för- och nackdelar, ett sätt att hitta den bästa vägen till ett givet mål. Rationell betyder alltså i detta fall att människan gör val som för tillfället är för hennes bästa.¹² I antologin *Rational Choice theory and Religion: Summary and Assessment* sammanfattas rational choice i tre punkter:

1. Individer agerar rationellt, väger kostnader och fördelar av sina handlingar, sedan väljer man den handling som maximerar fördelarna.
2. Preferenser och behov som individer använder för att väga kostnader och fördelar varierar inte mycket från person till person och från tid till tid.
3. Sociala utfall avgör balansen som uppkommer från kombinationen och interaktionen av individuella handlingar.¹³

Detta ger oss en liten överblick av vad rational choice innebär. Nedan kommer jag utveckla mer specifikt vad rational choice är och hur teorin förhåller sig till religion.

En människa kan förstås göra val som utifrån verkar vara galna, eller i alla fall inte noga övervägda. Men rational choice fastslår att även ett sådant val är gjort utifrån vad den människan vid tillfället för beslutet trodde skulle leda till största möjliga gagn¹⁴.

När man diskuterar rational choice måste man även ta upp så kallade belöningar och kompensatorer. I antologin *Rational Choice Theory and Religion: Summary and Assessment* diskuterar flera författare vad rational choice teori är och hur den kan användas, där tas förstås också centrala begrepp upp. Belöningar är precis vad det låter som: de är det man vill få ut av det man lägger sin tid, energi och pengar på. Om man investerar i aktier vill man ha avkastning i form av pengar, om man investerar tid i en relation vill man även att den andra parten ska investera tid och känslor. Kompensatorer fyller en liknande funktion, men belöningen kommer först senare. I en religiös kontext är talet om paradiset en kompensator: om man går till kyrkan,

---

¹² Pickard s41f, Young s26

¹³ Young s26, min översättning.

¹⁴ Pickard s42

följer skriften, hör predikan, kan man få ett evigt liv efter detta liv. Belöningen är alltså uppskjuten.¹⁵

Den kanske vanligaste kritiken som riktas mot rational choice är att teorin är för simpel, människor är mer komplexa än minsta motståndets lag, inte bara om X så Y. Denna kritik är dock teoribildarna medvetna om, och de menar att denna förenkling inte är det sista steget i en observation, utan en utgångspunkt för att förklara det som tycks vara svårt att förklara.¹⁶

Kritik som riktats mot rational choice är bland annat att teorin kan tyckas vara en tautologi, alltså att den är sann per definition. Detta för att det är svårt att veta huruvida en människa verkligen är rationell eller ej¹⁷. Denna kritik har getts validitet av vissa forskare och undersökningar, men med tanke på denna uppsats begränsade omfattning kommer jag att utgå från den klassiska definitionen av rational choice.

Religiös ekonomi

Rational choice applicerat på religion kan liknas vid en form av religiös ekonomi där kyrkan bistår med produkten och utövarna är konsumenter. Om inte kyrkan har en tillräckligt bra produkt kommer kundbasen, alltså kyrkobesökarna, att falla bort¹⁸. Då kan man fråga sig om det är så att kyrkan inte kunnat "ta fram" en tillräckligt bra produkt själv så den har fått hämta inspiration från andra religiösa inriktningar? En sådan här utveckling hade dock inte varit möjlig utan den globaliseringsprocess och migration som ägt rum de senaste decennierna. Utan dessa komponenter är det osannolikt att det ens hade funnits utbredd kunskap om yoga eller mindfulness i västvärlden. Dessa nya valmöjligheter diskuteras i *Den mediterande dalahästen* som även kommer vara central för mitt arbete.

Laurence Iannaccone ställer upp tre punkter för den typ av problem som rational choice löser:

1. Välj: Till exempel mängden tid och pengar att lägga på religiösa kontra sekulära aktiviteter
2. För att maximera: den övergripande nyttan från religiösa och sekulära aktiviteter
3. Ta hänsyn till: medel i hushållskassan.¹⁹

---

¹⁵ Young s7

¹⁶ Pickard s51

¹⁷ Young s27

¹⁸ Young 17f

¹⁹ Young 28f, min översättning

Religiös aktivitet beror mycket på individens eller hushållets inkomster. Människor med olika inkomst värderar sin tid på olika sätt. En person med en hög inkomst tenderar att värdera sin tid högt och är snabbare att välja att lägga pengar på till exempel att äta på restaurang eller att ta flyget. På samma sätt kommer en person med låg inkomst snarare investera mer tid i matlagning och transport, men inte ha lika höga utgifter. Detta speglar också religiös aktivitet: en person med hög inkomst kommer sannolikt att spendera mer pengar på kollekt och donationer, men kommer inte i särskilt hög utsträckning bidra med praktisk hjälp. Den med låg inkomst kommer å andra sidan inte skänka så mycket, men kommer istället att hjälpa till med till exempel kyrkkaffet, en utbyggnad, barnverksamhet, eller något annat²⁰.

Till dessa ekonomiska perspektiv på religiös ekonomi kommer ytterligare en faktor: makt. Personer med makt tenderar att inte vänta in kompensatorer, utan förväntar sig belöningar. Omvänt så tenderar personer med liten makt att kunna nöja sig med kompensatorerna, och vänta på den utlovade belöningen²¹.

Även sociala faktorer måste räknas in i den religiösa ekonomin. Att vara medlem i en religiös grupp, kristen eller annan, kan vara en stor del av ens liv, framförallt om den religiösa gruppen är sekteristisk²². I gruppen lär man känna andra människor med liknande åsikter och värderingar, man träffas i olika sammanhang: kyrkkaffe, hemgrupp, bönemöte, gudstjänst, med mera. Gruppen kan bli ens närmaste vänner och ju mer investerad man blir desto svårare är det att bryta, även om man av någon anledning skulle sluta tro: det finns allt för många fördelar och belöningar med att stanna kvar. Jämfört med att byta parti, kaffesort eller bilmärke tenderar ens religion att vara svårare att byta²³.

Rational choice och religiös ekonomi är en enkel modell som försöker beskriva något så komplext som den mänskliga beslutsprocessen. Som jag skrev innan är inte processen enkel, den är i själva verket mycket komplex, men rational choice är en bra teoretisk ingång för att undersöka vad som händer när en individ eller organisation ska fatta beslut.

---

²⁰ Young s.30-32

²¹ Young s.8

²² Young s.54f

²³ Young s.151ff

Individualisering och globalisering - en förutsättning

Sekulariseringsteoretiker har länge sagt att religionen är på väg att försvinna. Redan Karl Marx, en av sociologins fäder, menade ju att religionen är ett opium för folket som inte är nödvändigt i ett samhälle där de ekonomiska resurserna är rättvist fördelade. Marx fick till viss del rätt och vi har sett att kyrkobesökarna blir allt färre²⁴, detta gäller främst de gamla institutionerna då det sägs att människor fortfarande är andliga²⁵.

En annan utveckling som blir väldigt tydlig genom Wilhelm Kardemarks avhandling *När livet tar rätt form* är hur individualismen sakta men säkert tagit ett starkt grepp om vårt samhälle. Ett vanligt tema i de äldre tidningarna (skrivna på 1900-talets början) som Kardemark behandlar är att vi som folk, framförallt de arbetande männen, ska vara starka och uthålliga. Detta framförallt för att vi som kollektiv ska bidra till nationen och samhället²⁶. I dag har vi inte alls samma tänkande kring att var och en ska bidra till samhället, alla är sin egen ö. Sammanfattningsvis menar Kardemark att den mest grundläggande frågan på 1910-talet var gemenskap, och år 2009 hade den bytts ut mot frihet²⁷. Alltså en tydlig strömning mot individualism.

Dessa strömningar har förstås också speglats i hela det svenska samhället. I Frisk och Åkerbäcks bok *Den mediterande dalahästen* kan vi läsa att "religiösa uttryck speglar alltid sin tid"²⁸ Denna individualisering av politiken visar sig inte enbart i vilka ideologier som presenteras av våra politiker, utan finns på flera olika plan. Det som anknyter till populärreligiösa²⁹/nyreligiösa uttryck finner vi i tv-programmet *Nyfiken på partiledaren* som beskrivs som "Poul Perris, läkare och terapeut, möter riksdagspartiernas partiledare för ett samtal om värderingar, visioner och personliga drivkrafter bakom politiken."³⁰ Detta är oerhört tidstypiskt och en stark indikation på hur präglat vårt samhälle är av den nya individualismen (och även terapi, men det är ett ämne för en annan uppsats). Programmet handlar inte om vad partiet tycker i olika sakfrågor eller vad deras underliggande ideologi är, det handlar inte ens om vad partiledaren tycker om sakfrågor eller har för ideologi. Det handlar om var partiledaren växte upp, vad hen har för relation till mobbning, till sina föräldrar. Det handlar om mycket, men inte

---

²⁴ Batson 3-4

²⁵ Batson 3-4

²⁶ Kardemark s.266f

²⁷ Kardemark s.269

²⁸ Frisk och Åkerbäck s.225

²⁹ En vidare diskussion om begreppet nyreligiösa uttryck finns i *Den mediterande dalahästen*, kapitel 1.

³⁰ <http://www.svtplay.se/nyfiken-pa-partiledaren> Hämtad 26/3-2014

om politik. Som grädde på moset så utförs inte intervjun av en journalist eller samhällsvetare, utan av en terapeut. Detta program är en intressant inblick i hur nya religiösa uttryck smyger sig in i svensk media och i samhället i stort.

Förutom detta exempel så speglas dagens individualism på ett tydligt sätt i hur vi som folkgrupp utövar religion. Vår religiositet har gått från att i princip uteslutande varit inom en institution, i allmänhet kyrkan, till att ha blivit en privatsak som ingen annan har något med att göra³¹. Detta har förstås både fördelar och nackdelar. Det är bra att människor får utöva sin fria vilja och göra egna val, men samtidigt mister vi en del av vår identitet som folk. Den nationella identiteten diskuteras i de äldre tidningar som Kardemark undersöker men faller bort i de nyare, detta tycks bero på att om vi som folk är individualister kommer vi inte på samma sätt ha en nationell identitet.

Denna utveckling beror till stor del på samhällets globalisering och sekularisering (och medföljande sakralisering)³². Globaliseringen har gett oss många alternativ när det gäller religionsutövning, nu finns det muslimer, sikher, buddhister, ortodoxt kristna, samiska schamaner och många andra religiösa grupper i Sverige. Denna mångfald har lett till, som jag skrev ovan, minskad auktoritet hos kyrkan. När kyrkan tappar i auktoritet (t.ex. när den skildes från staten eller när medlemskapet inte längre påtvingades) så vinner något annat den auktoriteten. I vårt fall blev det individen och jaget som vann auktoritet, det subjektiva och min egen sanning tog över från det utomstående och de absoluta sanningarna som predikades i kyrkorna. Kardemark menar att "En följd av detta skifte är att meningssystem och auktoriteter som gemensamma traditioner har att erbjuda förstås som irrelevanta eller rentav hämmande för den personliga utvecklingen."³³

Denna individualisering är delvis av godo, men det finns också en del kritik att framföra. Hornborg menar i sin bok *Coaching och lekmanaterapi: en modern väckelse* att individualiseringen som numera genomsyrar samhället håller på att skifta fokus från ett gemensamt ansvar till ett individuellt ansvar, som ju är ett ganska rimligt antagande. Hon menar vidare att det blir problematiskt när man inte längre kan anklaga systemet, och att det "lyckats

---

³¹ Frisk och Åkerbäck s.19-20

³² Frisk och Åkerbäck s.211ff

³³ Kardemark s.269-270

immunisera sin verksamhet från oberoende granskning.”³⁴, utan att det hela tiden är individen det är fel på, att det är individen som måste anpassa sig. Till exempel skriver hon om jobbcoaching (en del av denna coaching handlar om att finna en inre potential, vilket gör det relevant i sammanhanget³⁵) att “arbetslösheten förvandlas i denna modell från ett strukturellt problem till individuellt”³⁶. Detta ser vi också i nyreligiösa uttryck där sällan gruppen ses som viktig, utan det handlar om att hjälpa sig själv eller att utveckla sig själv. Inte som grupp, utan som person. Detta är något som även Kardemark tar fasta på. Han skriver:

2009 är hälsan ett individuellt projekt och tillstånd, en privatsak och människan en individ som på egen hand verkar för att nå och bibehålla den. Om hon i dagsläget saknar kunskap och förmåga är det upp till henne att skaffa sig vad som krävs för ett gott och hälsosamt liv. Människan är, med andra ord, påtagligt resursrik i det att hon är kompetent att skaffa sig vad som krävs vad gäller kunskaper och förhållningssätt som hon också har goda möjligheter att göra verklighet av. Den människosyn som möter oss kan på detta sätt beskrivas som klart individualistisk då tonvikten är på den enskilda människan, hennes målsättningar, ansvar och möjligheter och gör hälsan till en angelägenhet för individen. [. . .] [Vi kan] också se en tendens att livet underordnas hälsan och gör den till individens livsmål.³⁷

Dessutom noterar Kardemark att man som del av överklassen hade ett ansvar för de lägre klasserna, då de härmade överklassen³⁸. Ungefär som barn gör med sina föräldrar. Detta är på ett sätt förnedrande för de lägre klasserna, men samtidigt visar det på ett tankesätt som inte alls verkar finnas idag.

Även Frisk och Åkerbäck diskuterar detta och menar att “kroppen står i fokus i en stor del av de tekniker vi kartlagt, och det inte finns mycket av asketiska drag. Den huvudsakliga inriktningen är att må bättre här och nu”³⁹.

Allt detta ger oss en bild av hur utvecklingen gått och av vilka anledningar. I Kardemarks arbete får vi en historisk genomgång av hur synen på hälsa förändrats över tid och i *Den mediterande dalahästen* och *Coaching och lekmannterapi* får vi ett tvärsnitt av vad denna utveckling lett till idag på ett religiöst plan.

---

³⁴ Hornborg s.176

³⁵ Hornborg s172ff

³⁶ Hornborg s.186

³⁷ Kardemark s.255

³⁸ Kardemark s.97

³⁹ Frisk och Åkerbäck s.219

Del 2

METOD, EMPIRI, DISKUSSION OCH SLUTSATS

När han vandrade utmed Galileiska sjön fick han se två bröder, Simon som kallas Petrus och hans bror Andreas. De stod vid sjön och fiskade med kastnät, för de var fiskare. Han sade till dem: ”Kom och följ mig. Jag skall göra er till människofiskare”⁴⁰
-Matteus 4

---

⁴⁰ <http://www.bibeln.se/las/2k/matt#q=Matt+4%3A19>hämtat 6 juni -14

Metod

Min primära källa för data är samtalsintervjuer. Denna metod valde jag för att kunna få ärliga och oväntade svar, en annan poäng var att kunna ställa följdfrågor om vi kom in på något ämne som var särskilt intressant. Allt detta, och mycket annat, skriver Peter Esaiasson et al. om i *Metodpraktikan*. Där nämner de bland annat att “samtalsintervjuer ger goda möjligheter att registrera svar som är oväntade. En av de stora poängerna är också möjligheten till uppföljningar.”⁴¹ Att kunna följa upp var också en viktig faktor för mig, om en av mina respondenter gör ett kontroversiellt uttalande, eller säger något jag inte direkt förstår så var det mycket viktigt att kunna ställa en följdfråga för ett förtydligande.

De två intervjuer jag genomförde skilde sig åt på ett avgörande sätt: den första respondenten träffade jag ansikte mot ansikte, och den andra intervjun var över Skype (ett program för videokonferenser över internet). Det kändes naturligt att träffa Anna personligen för intervjun då jag redan träffat henne en gång tidigare då jag var med på meditationen. Anledningen till att jag intervjuade Karl över Skype berodde framförallt på praktiska skäl: han var i Stockholm, jag i Göteborg. Esaiasson et al. Menar att personliga intervjuer och telefonintervjuer ”är av naturliga skäl bättre [än till exempel enkäter] när det handlar om svåra frågor som eventuellt behöver upprepas och förklaras”⁴². De menar också att personliga intervjuer är överlägsna för att få öppna svar. Dock framkommer att telefonintervjuer kan vara något problematiska när det kommer till att förklara saker visuellt, och det blir även svårare att uppfatta nyanser i kroppsspråk (även vid videosamtal då skärmen är liten eller upplösningen är låg)⁴³. Ytterligare en sak att ta hänsyn till är hur långa intervjuerna kan vara, Esaiasson et al. rekommenderar att personliga intervjuer inte ska vara längre än en timma och telefonintervjuer inte längre än en kvart⁴⁴. En fördel med telefonintervjuer är att det är enkelt för respondenten, Karl behövde inte ta sig någonstans utan var hemma. På samma sätt försökte jag göra det så enkelt som möjligt för Anna, hon valde plats och tid (det var i kyrkan där hon arbetar) och jag kom dit.

---

⁴¹ Esaiasson et al. s283

⁴² Esaiasson et al. s266

⁴³ Esaiasson et al. s263f.f.

⁴⁴ Esaiasson et al. S272

Esaiasson et al. menar att ett av de huvudsakliga användningsområdena för samtalsintervjuer är att undersöka "hur människor själva uppfattar sin värld"⁴⁵ Det är just detta jag vill få ut av mina intervjuer, nämligen att få veta hur de själva uppfattar sin egen roll i den religiösa förändringen som kyrkan är mitt i, och också hur de ser på de aktiviteter som de är ansvariga för. Då jag var ute efter hur de själva tyckte och tänkte är intervjuerna av respondentkaraktär. Det är värt att notera att även om intervjuerna huvudsakligen var av respondentkaraktär, det vill säga svar som gav mig en inblick i hur de jag intervjuade kände inför nyreligiositet och deras attityd gentemot den, så fick jag också svar som var av informantkaraktär, alltså mer regelrätt information om hur läget ser ut i kyrkan rörande de frågor vi diskuterade. De jag valde att intervjua var de som var ansvariga och anställda i kyrkan.

Intervjufrågor

Jag baserade mina intervjuer på fem teman

1. Verksamheten i hela kyrkan – hur ser den ut, vad finns det för aktiviteter i kyrkan? Vem är du i den här verksamheten?
  - a. Detta tema hade jag för att få en övergripande bild av vad som fanns i kyrkan. Jag ville veta om de hade fler typer av nyreligiösa aktiviteter som jag missat i min undersökning.
2. Plats – Var har ni den nyreligiösa verksamheten? Varför på den platsen och inte en annan?
  - a. Detta frågade jag för att få reda på om de hade verksamheten i ett sakralt rum eller om de till exempel hade den i ett mer neutralt rum. Jag vill veta om de lade någon vikt vid att ha den till exempel i kyrkorummet.
3. Ansvariga för den nyreligiösa verksamheten – Vilka är det som tar hand om den? Hur bestämde ni att det skulle vara just den/dessa personer?
  - a. Det var viktigt att veta vem som är ansvarig för den här typen av verksamhet, var det en präst, någon anställd i församlingen, eller någon utifrån?
4. Deltagare – Vilka deltar i den nyreligiösa verksamheten? Ålder, kön, social status?
  - a. Denna fråga var intressant att ställa för att kunna jämföra med litteraturen jag använt och se om det överensstämde med deras resultat.

---

⁴⁵ Esaiasson et al. s285

5. Teologin – Hur ser ni teologiskt på verksamheten? Varför valde ni att ha just denna verksamhet?
  - a. Att få reda på vilken teologisk grund de bygger sin verksamhet på var viktigt för undersökningen. Har de en stark koppling till Bibeln, till traditionen, till någon annan tradition?

Empiri

Min ursprungliga tanke med denna undersökning var att hitta församlingar med yoga och mindfulness, detta fick jag snart ändra då jag i mitt närområde inte kunde hitta några sådana församlingar. Att inte hitta det jag antagit i den inledande fasen var naturligtvis ett bakslag och jag fick helt enkelt inse att mina ursprungliga antaganden om de nyreligiösa uttrycken i svenska kyrkan inte stämde. Istället breddade jag min definition och landade ganska nära den jag beskriver ovan, nämligen nyreligiositet. Jag letade alltså efter församlingar som utövade något som inte traditionellt förknippas med religion i de vanliga institutionerna, alltså den form av religion som kommit de senaste decennierna och ofta fokuserar på personlighetsutveckling och potential. Min sökning gjorde jag i första hand på svenska kyrkans hemsida, där kan man nämligen göra övergripande sökningar som går igenom alla församlingar som använder svenska kyrkans portal. Jag använde vissa nyckelord som yoga, meditation, qigong, mindfulness. Först gjorde jag en sökning i göteborgsområdet, men fick där inte upp mer än en träff som passade mina kriterier. Det fanns andra träffar som verkade intressanta, men de ingick ofta i organisationer som var kopplade till svenska kyrkan men inte var en kyrka i sig. Sedan breddade jag sökningen till att innefatta hela landet, det ledde till fler träffar. Dessa var framförallt i Stockholmsområdet, men även på mindre orter och samhällen. Efter viss övervägning valde jag att ta kontakt med den kyrkan som fanns i Göteborg för att kunna ha en intervju i person. Sedan valde jag en församling i Stockholm som fyllde mina kriterier och som dessutom verkade ha intressanta aktiviteter. Via dessa kontakter fick jag sedan tips på andra församlingar som kunde vara intressanta, men tidsbrist ledde till att jag fick nöja mig med de två jag ursprungligen valt.

Jag hittade en församling som sysslade med kristen djupmeditation och en annan som hade det de kallade tai chi-qigong. I den första församlingen gick jag själv med på en meditationssession och hade sedan en intervju med kvinnan som ledde. Den andra församlingen låg tyvärr långt bort så jag kunde dessvärre inte besöka dem, dock fick jag en intervju med prästen som var ansvarig för, och delaktig i, tai chi-qigong.

Min intervjuteknik var en semistrukturerad intervju, alltså hade jag innan förberett några frågor och teman vi skulle diskutera kring och sedan en diskussion kring dessa. Jag spelade in våra intervjuer med en telefon samtidigt som jag antecknade. Därefter transkriberade jag intervjuerna ordagrant. Som nämns i *Metodpraktikan* handlar samtalsintervjuer om att synliggöra tendenser och se hur ett visst fenomen gestaltar sig, det handlar inte om frekvens eller procent⁴⁶. Därför kommer jag använda min teori för att undersöka materialet material för att se om jag kan synliggöra fenomenet nyreligiösa uttryck i svenska kyrkan.

Nedan kommer jag att kort beskriva mina respondenter, sedan kommer jag presentera deras syn på popuärreligiösa uttryck i form av citat från våra intervjuer. På detta sätt hoppas jag fånga upp kärnan i deras uppfattning i frågan.

Bakgrund - intervju 1

Den första intervjun var med församlingspedagogen i en kyrka i centrala Göteborg. Utöver verksamhet som pedagog arbetade hon också med funktionshindrade och även med kristen djupmeditation. På församlingens hemsida kan man hitta följande text om kristen djupmeditation: "Metoden som utövas kallas kristen djupmeditation. Den har sina rötter i både zenmeditation och kristendom. Metoden förutsätter inte en kristen tro. Metoden kan användas enbart som ett sätt att sitta sig till stillhet. Vi sitter på stol eller pall."⁴⁷ Meditation är en central del av buddhismen och sägs ha börjat redan när Buddha gick in i den första dhyanan när han var ung. Buddha hade naturligtvis lärt sig om meditation genom hinduismen, och var meditation ursprungligen kommer ifrån kan vi bara spekulera om. Buddhas läror spreds, och spreds sedermera till Japan där zen-meditation utvecklades. Idag handlar zenmeditation om att fokusera på sin andning och sitt sinne, tankar man har ska endast observeras, inte fokuseras på. Fokuseringen på andning och sinne var något vi gjorde under meditationen i kyrkan. I detta fall är alltså meditationen en form av anpassning av en buddhistisk tradition som man har satt in i en kristen kontext, detta är också något som vi diskuterar i intervjun nedan.

I denna församling var djupmeditationen det enda nyreligiösa uttrycket jag kunde hitta. I anonymiseringssyfte kommer jag att kalla min respondent Anna.

---

⁴⁶ Esaiasson et al. s284

⁴⁷ "Kristen djupmeditation - Svenska kyrkan - Göteborgs ..." 2014. 24 apr. 2014
<<https://www.svenskakyrkan.se/annedal/kristen-djupmeditation>>

Intervju ett

Alltså, meditation kan ju vara en bön också, det behöver inte vara en tom meditation liksom. Jag tycker ibland att meditationen är för mig en bön som jag själv kan be men också många gånger det här med möjligheten att känna in vad som söker mig, vem som söker mig. Om det gudomliga som jag tror på vill söka mig så sitter jag och tar emot. Inte den där aktiva bönen, men man kan också vara aktiv så jag ser det inte som att. När jag säger det här när jag säger att folk ska vara fria så låter jag de vara där de är. Möta mig själv med nåt större.

Här talar Anna om meditation och jämför det med bön. De tankar hon har kring meditation låter inte speciellt kristna, utan mer panteistiska. Hon talar inte överhuvudtaget om Gud, Jesus eller Bibeln, det hon tar upp är "det gudomliga" och "nåt större", detta visar på att respondenten tycks vara insatt i en nyreligiöst inspirerade begrepp.

Det är också österländskt liksom, att ändå många kristna idag här i västvärlden tycker det är självklart att kroppen är med, det är viktigt att man mår bra. Det har blivit en större självklarhet, och det är inte så farligt att ta in yoga eller någonting för man vet vad man tror på. Det är berikande liksom. Och det tycker jag Stinnissen skriver väldigt mycket bra om det här att det aldrig kan vara fel att berika något som är positivt liksom, som någon annan kultur funnit fram att det här är bra för människan. Så det är bara en fortsättning på det.

Anna diskuterar hur nyreligiösa uttryck kommit in i kyrkan och att det inte är något konstigt eller negativt. Hon säger själv att många tycker att det idag är viktigt att kroppen "är med", detta pekar på en form av religiös ekonomi där man ser det massan vill ha och inför det i egen regi.

Kan det vara så, frågetecknet, att vi är lite mer utslätade idag? Att vi tar in lite vad som helst lite sådär, eller är det en positiv öppning mot andra religioner mot annan, mot världen liksom mot olika kulturers religion så. Jag tycker det är positivt. Det första jag sa, utslätning, den är ju inte positivt i så fall. Men jag tror nog mer på det här att man öppnar upp liksom ändå för människor. Du känner att visst kan jag gå till kyrkan, jag vet att de som har svårt att inlemmas i den vanliga tron säger att vad roligt att det händer så mycket här, det gillar jag.

Anna funderar på om de nya influenserna verkligen är bra eller inte, till slut kommer hon fram till att det för det mesta är positivt. Hon betonar att det är viktigt att det ska vara enkelt att komma till kyrkan, men att det kan vara "svårt att inlemmas i den vanliga tron". Om den vanliga tron är svårtillgänglig så är djupmeditationen ett sätt för Anna att förenkla för människor att

komma till kyrkan. Anna verkar inte speciellt medveten om att det är detta hon gör, och kanske är det inte alls hennes mening, men faktum är att Anna, och i förlängningen kyrkan, nu erbjuder en ny produkt som efterfrågas i samhället.

Fast den är ju då som sagt lite mer traditionsbunden än de här nya. Jag tror jag skulle ha väldigt svårt att kanske köra qigong om jag inte hade varit en qigonglärare eller nåt sånt där. Man måste förhålla sig till det liksom, jag försöker förhålla mig ändå till kyrkan när jag jobbar i kyrkan. Att inte bara liksom vilken plats som helst tycker jag faktiskt. Så att, ja. Det är inget fel i det, det är inte så, men jag måste kunna förhålla mig till det själv.

Även om Anna som sagt verkar positiv till de nya uttrycken så visar hon en viss tveksamhet. Detta visar att hon inte släpper taget om kyrkans traditioner, och inte helt släpper in den tämligen historielösa nyreligiositeten. Detta skulle kunna vara ett uttryck för att det fortfarande finns en marknad för en mer traditionell kyrka, och om man helt går bort från traditionen finns det en risk att människor blir förvirrade av det nya utbudet och av den anledningen inte går till kyrkan. Man kan naturligtvis också tänka sig att det hel enkelt handlar om vad kyrkan vill sälja, att de är stolta över sin produkt, och att de inte måste ta en så stor hänsyn till marknaden.

Man vill väl idag i kyrkan vara lite öppen för alla och det är både nackdel och fördel. Fördelen är ju då att kommer du och vill vara med på detta i kyrkan och känner dig något obekvämt får du en plats, du kan sitta i tystnad och andas om du vill. Du behöver inte tänka på gud du behöver inte bry dig om det, men kommer du dit och känner att du vill fördjupa, fördjupa din tro, jag vill fördjupa mig där, det är viktigt för mig, det är därför jag kom till kyrkan. Då ska det också finnas en ingång där, så det är väl det där att man vill att människor ska få känna sig liksom fria och bekväma och så och det, i den här formen funkar det tycker jag. Sen vet man ju inte hur det funkar i stora, ibland tycker jag det är lite för snällt också. Man kanske inte riktigt pratar om den djupa tron, evangeliet.

Här fortsätter Anna sina funderingar kring för- och nackdelar med den nya öppenheten i kyrkan och tycker att öppenheten är både bra och viktig. Även här pratar hon om hur viktigt det är att det ska vara enkelt att komma till kyrkan och delta i dess aktiviteter, alltså att minska tröskeln för potentiella konsumenter. Dock så känner hon att budskapet om evangeliet, den djupa tron, inte riktigt kommer fram, att det är "lite för snällt". Hon verkar alltså på ett plan vilja komma tillbaka till en kyrka med ett tydligare budskap.

Avslutande kommentar intervju 1

Vi kan i intervjun med Anna se att hon har börjat fundera på de lite svårare och existentiella frågorna, alltså vad kyrkan är och vem den är till för. Samtidigt känner hon att hon inte har alla svar hon hade önskat. Hon använder sig ofta av ord som kan vara svåra att sätta fingret på, som: jag tycker, jag känner, det gudomliga, något större, öppet, att fördjupa. Detta kan visa på att Anna har lite svårt att formulera sig kring dessa frågor, det skulle också kunna visa att budskapet hon vill formulera ännu inte är helt tydligt. Anna famlar ibland och vet inte riktigt vad hon tycker om nyreligiositeten, hon talar om både tradition och nytänkande men vet inte alltid var hon själv står. Anna säger egentligen inte mycket konkret, det finns inga tydliga krav eller mål, detta är medvetet och det är ett av hennes mål att det inte ska ställas några svåra krav på deltagarna.

Bakgrund - intervju 2

Den andra intervjun var med en av församlingsprästerna i en större församling i Stockholm. Han hade ansvar för en av kyrkorna i församlingen, och det var i den kyrkan som de bedrev taijqi-gong-verksamheten. Denna verksamhet beskriver de som att "taijqi-gong är enkla långsamma rörelser hämtade från Kina och kan bidra till förbättrad fysisk och psykisk hälsa. Kropp och själ hör ihop!"⁴⁸ Redan i beskrivningen talar de alltså om kroppens betydelse, att detta är viktigt har vi redan sett i den första intervjun och kommer att få höra mer om i den följande intervjun. På hemsidan säger de också följande om taijqi-gong:

Enligt det traditionella kinesiska synsättet löper livsenergin - qi - i banor genom kroppen. Banorna kallas meridianer. Taijqi-gong aktiverar hela meridiansystemet och löser upp blockeringar i både kropp och själ. Enligt ett västerländskt, naturvetenskapligt sätt att se på träningen, övar man andningsförmåga, rörlighet, koordination, balans och styrka. Ur ett psykologiskt perspektiv arbetar man med uppmärksamhet, gränssättning, tålmod, lekfullhet, självkänsla och kroppsmidvetenhet.⁴⁹

Här talar man om qi, ett koncept som ursprungligen kommer från kinesisk folkreligion⁵⁰ men som i mötet med väst snarast ses som en inre potential. En inre potential är också en vanlig

---

⁴⁸ <http://www.oscarsforsamling.se/TQ.aspx> hämtad 7 maj -14.

⁴⁹ <http://www.oscarsforsamling.se/TQ.aspx> hämtad 7 maj -14.

⁵⁰ "qi | Nationalencyklopedin." Hämtad 7 maj -14

ingrediens i nyreligiositet⁵¹. Dessutom talar de om “ett västerländskt, naturvetenskapligt sätt att se på träningen”, att blanda in naturvetenskap är också det ett vanligt sätt att försöka ge trovärdighet åt nyreligiösa fenomen⁵². Att dessa nyreligiösa tekniker skulle ha någon trovärdig vetenskaplig grund är dock högst osannolik. Värt att notera är att de beskriver taijiquigong som “träning” och inte något mer andligt laddat ord som meditation eller bön, alltså verkar man inte se det som religionsutövning utan snarare något som endast är till för att stärka kroppen. Förutom denna taijiquigong hade de inte mycket mer som faller under benämningen nyreligiositet, dock hade de både meditation och meditativ massage. I anonymiseringsssyfte kommer jag att kalla min respondent Karl.

Intervju två

Hur ska vi göra för att förnya gudstjänsten, skapa gudstjänster som vi tycker är kul? Och meningsfulla och känns som om dom svarar upp mot den tid vi lever i idag. Och då växte det här fram som ett gudstjänstutvecklingsprojekt. Det är ju en del av svenska kyrkan, det pågår ju hela tiden med arbete med ny kyrkohandbok och nya gudstjänstformer och så vidare. Så att, det växte fram utifrån en vilja hos oss, vi kände att vi ville göra nånting, och då gjorde vi det.

Här talar Karl om hur det gick till när de bestämde sig för att börja med taijiquigong. Han undrar hur kyrkan kan svara upp mot den tid vi lever i idag, alltså hur de kan svara på konsumenternas krav och behov.

Och det är ju i kyrkan, onsdagar mitt på dan klockan tolv, och vi är i kyrkorummet. Så det är så att säga en grundtanke som finns där, att plocka in tai-chi qigong i kyrkorummet, inte vara vid sidan om i nån gymnasal eller i församlingshem o.s.v. en viktig poäng att vara just där. Och då är det en tai-chi qigong-instruktör och sjukgymnast [obs, samma person, min anteckning] som leder själva den stunden, och sen har vi ett samtal tillsammans om det efteråt. [. . .] Och [vi] tycker det är viktigt att sätta kroppen i centrum, kroppen är Guds gåva och det är en del av det hela. Varför vi vill vara i kyrkorummet just. Sen kan jag ju olika och koppla det till teologin men det är inte själva syftet egentligen, utan syftet är att vi ska vara i rummet med de här symbolerna, och bara det är i sig en markering.

Karl beskriver varför de valt att vara i kyrkorummet istället för i en annan lokal, han har inga problem med att utöva vad som skulle kunna uppfattas som en annan religion i ett sakralt rum.

---

⁵¹ Frisk s19

⁵² Frisk s17ff

Han berättar också, precis som Anna, att det är viktigt att kroppen sätts i centrum. Detta argumenterar han utifrån att den är en gåva från Gud. Karl menar att det är en markering att vara i kyrkorummet, vad för sorts markering det är går han inte in djupare på. Men jag uppfattade det som att han tyckte det var en fin gest att samlas inför de heliga symbolerna och tillsammans utvecklas som människor.

Vi tänker ju inte utifrån ett trendperspektiv utan ifrån en grundläggande människosyn och gudssyn. Gud blev människa, Jesus sökte upp människor i deras livssituation. Ett aktivt val han gjorde, människor som var i utanförskap, ett modernt ord, människor som på olika sätt var på sidan av, utanför samhällsgemenskapen. Dom sökte Jesus aktivt upp. [. . .] Det är inte tal om någon hälsoeffekt ur den synvinkeln, det handlar om ett möte med sig själv och sin egen kropp. Där är själva teologin som vi ser det. Och sen också att markera att de här teknikerna, oavsett om de kommer från väst eller öst eller har sin grund i andra religioner, det är liksom inte kopplat till någon viss religion utan det handlar om en viss teknik som är bra för människan, sen sätter vi in det i ett kristet sammanhang. Och då, ja, det är naturligt att det hör samman där.

Här beskriver Karl församlingens teologiska tankar kring sina aktiviteter. Han är medveten om att hälsa och nyandlighet är en trend som har varit populär en period och som fortfarande är det, men att de i sin kyrka inte har aktiviteten för att det är en trend utan för att den sammanfaller med deras grundläggande "människosyn och gudssyn". Detta låter lite underligt, och det verkar som att Karl och de andra ansvariga i församlingen sett vilka trender som just nu är inne, men att man inte ville bryta allt för mycket med sin teologi och därför byggde runt den. Karls tal om dessa trender är ytterligare ett exempel på att inom kyrkans ramar erbjuda tjänster och produkter som allmänheten vill ha. Att Karl säger att det inte är tal om någon hälsoeffekt är också det konstigt då han vid andra tillfällen talar om att det handlar om kroppen och att må bra.

När Karl talar om teologi gör han det på ett ganska enkelt sätt, för honom verkar ordet teologi framförallt innebära gudssyn och människosyn. Teologi i det här sammanhanget handlar inte om exegetik eller kyrkofäderna, enligt Karl handlar det om "ett möte med sin egen kropp." och att "kroppen är Guds gåva" och därför har vi ett ansvar att ta hand om den och må bra. Man skulle kunna säga att Karl inte har en speciellt djup teologi kring det här, men det är nog mer rättvist att, som Karl också säger lite senare, säga att han har en diakonal teologi. Diakoni är kopplad till att tjäna människor och ge dem möjlighet att utvecklas, i det ljuset är Karls framställning helt rimlig. Det verkar lite märkligt att tro att deras taijqi-gong inte är kopplad till någon viss religion,

men Karl menar att ursprunget spelar mindre roll i det här sammanhanget. Teknikerna är till för att människor ska må bra kroppsligt och själsligt, och där kommer den diakonala teologin in igen.

I och med att vi gör det i en kristen kontext så blir det kristet. Så det är symboler, metoder och sånt, det är mänskligt, Det är symboler och metoder och det tycker jag är viktigt att skilja på, att det blir inte teologi först, det blir teologi när man sätter in det i en kontext, ett sammanhang. Vi sätter in det i ett kristet sammanhang- Och det är ju som kristen djupmeditation, det har ju buddhistiska rötter och... Men kristendomen har ju sina rötter i mellanöstern och som är en helt annan kultur än den svenska kulturen om man får uttrycka sig så. Men det blir ju, det är ju universellt. Gud är universell, människan är universell, religionen är universell. Det är ju liksom inte kopplat till en viss kultur eller kontext. Utan det blir kontext, den kopplas till vårt samhälle här och nu.

Karl talar om kontextens betydelse och visar på ett nyreligiöst tänkande. Att som präst säga att både Gud och religion är universella, det visar på det stora skifte som kristendomen genomgått de senaste decennierna. Detta visar på att Karl står för en kyrka där det inte längre finns enbart en väg, men kanske framförallt en kyrka som genomgått en stor förändring och nu är mer öppen för andra uttryck än de egna.

Ur teologisk synvinkel så vill vi ha en öppen verksamhet. Så det betyder då att målen är då egentligen bara att man ska ha en meningsfull verksamhet som man mår bra av, som kroppen mår bra av, som man utvecklas av. Men det är inget som vi sätter upp att du ska ha det här målet eller att vi sätter upp ett visst mål för verksamheten förutom att vi håller en så hög kvalitet som möjligt på det vi gör. Men teologiskt finns det en tanke. Då når vi förhoppningsvis en grupp som är intresserade av att koppla kroppen och till det andliga växandet. Och då så småningom fira gudstjänst tillsammans i mässa som då är en lågtröskelverksamhet som har vuxit fram.

För Karl och församlingen är öppenhet och en låg tröskel viktigt. Även här visar Karl att han vill att konsumenterna på ett enkelt sätt ska kunna komma in i verksamheten och ta del av den, för att senare kanske delta i övriga aktiviteter. Det Karl säger om kroppen och andligt växande är också intressant då det ligger nära ord som självutveckling och potential, dessa ord är viktiga i definitionen för nyreligiositet.

Det som jag tror är något som skulle kunna vara en gemensam nämnare är att det är diakonal teologi bakom det hela och en kontextuell teologi, alltså att det inte så

mycket fokuserar på dogmer utan mer fråga om vad, det är människan som står i centrum och det är gudsmötet.

Här diskuterar Karl vikten av att människan är i centrum, och inte dogmer. Detta att vilja undvika dogmer och fokusera på kropp och vishet är, som jag tagit upp ovan, vanligt inom nyreligiösa sammanhang⁵³.

Avslutande kommentar intervju 2

Karl pratar till viss del om samma saker som Anna, men han har ett större fokus på förändring och att göra något nytt. Karl är tydligare med att kyrkan behöver förändras, och han menar att den ska förändras för att sätta människan i fokus. En tolkning av detta i rational choice-teori skulle kunna vara att kyrkan tappat medlemmar och nu söker efter att bredda sin målgrupp.

Han talar också en hel del om att må bra och att sätta kroppen i fokus, något som man kan se som personlig utveckling och att nå sin potential, ett vanligt tema inom nyreligiositet. Han nämner tidigt i intervjun att det inte handlar om hälsa, men snart säger han emot det och menar att man ska må bra av taijiquigongen, Karl menar också att de teknikerna som de använder blir kristna för att de görs i ett kristet sammanhang, detta är dock, tycker jag, lite vanskligt då de *de facto* kommer ur en annan religion. Att se dessa praktiker i svenska kyrkan får mig att undra om Karl, och i förlängningen församlingen, kanske tvivlar på sitt eget utbud och dragningskraft. För att motverka detta skulle rational choice kunna säga att bredda utbudet och ta in andra influenser är det rationella att göra.

Även Karls tal var ibland substanslöst, vissa ord och formuleringar var särskilt luddiga, till exempel: något kul, kroppen i centrum, en del av det hela, det är [. . .] en markering, Gud är universell. Vad betyder det egentligen att sätta kroppen i fokus, att göra en markering? Det verkar mest vara ord som just nu är inne i hälsodebatten. Dock verkar det som att Karl har tänkt mer på de här frågorna än Anna, han verkar ha funderat lite på målgrupp och vad människor vill ha.

---

⁵³ Frisk s13

Tillägg intervju 2

Jag blev intresserad av Karls svar och bestämde mig därför att göra en kort uppföljning. Jag skickade denna fråga via mail: Skulle ni kunna tänka er att ha aktiviteter som är tydligare kopplade till andra religioner, t.ex. muslimsk fredagsbön eller läsning ur Bhagadva-gita? Varför, varför inte? Skulle ni kunna ha sådana aktiviteter i kyrkorummet? Varpå Karl svarar:

Att bygga relationer mellan kristna kyrkor och samfund samt mellan religioner är lika naturligt som att bygga relationer till övriga samhället. Relationer bygger på förtroende, tillit och personliga möten.

Att be tillsammans i en muslimsk fredagsbön, läsning ur bhagadvagita, kristen gudstjänst är en fantastisk möjlighet. En förutsättning är dock att samtliga parter känner sig bekväma i situationen. Naturligt är att de olika kyrkorna, samfunden, religionerna möts på hemmaplan, dvs inbjuder ”hem till sig”.

Motivet är att bygga förtroende, visa ömsesidig respekt.

Stort sett skulle jag säga att Karl bekräftar det som kommit fram tidigare i intervjun. Han menar att det inte hade varit några problem att ta in mer uppenbara religiösa inslag från andra religioner. Dock är det på ett sätt förvånande, då jag teoretiserat om att allt för stora ändringar skulle kunna leda till en förvirring hos konsumenterna. Dock verkar inte producenten, alltså denna församling, tro att det skulle vara fallet, utan att det skulle vara ett sätt att bygga relationer mellan olika trossystem. Däremot är det så att Karl inte ännu provat detta, och vet alltså inte hur konsumenterna skulle reagera på en sådan här aktivitet.

Diskussion

Hypotesen jag ställde upp i början av uppsatsen var att den religiösa förändringen vi ser är komplex, men att en del av förklaringen är att kyrkan speglar samhället och att förändringen då är ett svar på att kyrkans utbud inte längre är relevant för målgruppen. Jag tycker mig ha sett detta i mina intervjuer och nedan kommer jag att diskutera detta utifrån de teorier och tidigare forskning jag presenterat tidigare i uppsatsen.

Individualisering

Individualisering har varit ett genomgående tema i mitt arbete och ett centralt ord som jag arbetat med. Jag gick in med en tanke om att detta begrepp antagligen skulle vara viktigt under intervjuerna, och jag har sett tendenser från båda intervjuerna att individualisering varit en viktig faktor i förändringen.

Anna talar om meditation som en bön, hon menar att det är ett tillfälle att möta sig själv och att öppna upp sig för vad och vem som söker henne. Hon talar också om vikten att man själv mår bra och att det är självklart att kroppen är med. I slutet av intervjun talar Anna också mycket om vikten av att vara bekväm i kyrkan, att det är centralt att du ska kunna fördjupa din tro, och att människor ska känna sig fria och bekväma. Allt detta visar på ett fokus på individen, att man ska kunna vara sig själv i kyrkan.

Även Karl talar om att sätta kroppen i centrum, att det är viktigt att må bra och att man ska utvecklas. Han fortsätter också med att tala om att Jesus sökte upp enskilda människor i utanförskap. Han avslutar intervjun med att säga att människan står i centrum. Även detta är ju mycket individcentrerat.

Denna andlighet med kroppen och människan i centrum diskuteras i både Kardemark, Frisk & Åkerbäck och Hornborg. Detta är tidstypiskt och Frisk menar att religionen alltid speglar sin samtid⁵⁴. Kardemark visar i sin avhandling på den utveckling som skett i samhället rörande vår kropp och hälsa, han talar också om att "hälsan [är idag] ett individuellt projekt och tillstånd, en privatsak och människan en individ som på egen hand verkar för att nå och bibehålla den."⁵⁵ Alltså verkar det som att mina respondenter i detta fall har följt samma utveckling som samhället, vilket som sagt understöds även av Frisk.

Globalisering

Även globalisering är ett centralt ord när man diskuterar religiös förändring, utan den är det osannolikt att det överhuvudtaget funnits qigong eller djupmeditation (som den ser ut idag) i Sverige, och ännu mindre i kyrkan. I båda intervjuerna kom globalisering upp på olika sätt.

---

⁵⁴ Frisk och Åkerbäck s.225

⁵⁵ Kardemark s.255

Anna säger att det är positivt att vi öppnar oss mot andra religioner och kulturer. Hon ser risker med att kyrkan kanske håller på att bli utslätad, men tycker överlag att förändringen är positiv. Karl talar om att det är en viktig poäng att utöva dessa nya religiösa uttryck i kyrkan vid altaret. Att överhuvudtaget tänka sig att uttryck från en asiatisk religion skulle förekomma i kyrkorummet är ett nytt fenomen. Han säger också att det inte spelar någon roll om teknikerna kommer från väst eller öst, det viktiga är att de är bra för människan. Han menar också att aktiviteten blir kristen i och med att de utför den i en kristen kontext. Med detta visar han att det går att inlemma många olika uttryck i den kristna tron. När Karl säger att "Gud är universell, människan är universell, religionen är universell. Det är ju liksom inte kopplat till en viss kultur eller kontext. Utan det blir kontext, den kopplas till vårt samhälle här och nu." blir det tydligt att han har en inkluderande, modern och globaliserad inställning. När vi diskuterar globalisering svarar han "ja, det är ju det som är spännande."⁵⁶

Dessa kommentarer kring globalisering ger oss en bild av en kyrka i förändring, en kyrka som vill vara i tiden men fortfarande ha sin egen prägel. Å ena sidan verkar man vilja ha nya produkter och nya konsumenter, men å andra sidan vill man inte ändra alltför mycket utan utföra det "i en kristen kontext", detta för att inte riskera att förvirra dem som redan går till kyrkan. Anna uttrycker en viss försiktighet rörande dessa nya religiösa uttryck, men Karl verkar desto mer säker på att de är av godo. Denna globalisering har lett till att kyrkan tappat i auktoritet, Kardemark fastlär att "En följd av detta skifte är att meningssystem och auktoriteter som gemensamma traditioner har att erbjuda förstås som irrelevanta eller rentav hämmande för den personliga utvecklingen."⁵⁷ Här ser vi exempel på en kyrka som kämpar emot sin egen marginalisering och som vill nå ut till nya grupper.

Rational choice och religiös ekonomi

Rational choice-teori har varit en av de viktiga delarna för att analysera materialet i denna undersökning. Inledningsvis tänkte jag att jag skulle finna en kyrka i desperat kamp mot tiden, en producent som helt var på väg att tappa sin kundkrets och relevans. Det är på vissa sätt så situationen ser ut, men samtidigt var det inte så självklart som jag från början trodde. Ja, det är en kyrka som kämpar för att behålla en relevans i samhället, men det är också en kyrka med ena

---

⁵⁶ Se bilaga 2

⁵⁷ Kardemark s.269-270

foten i traditionen och den andra i framtiden, vilket gör den till en intressant producent för många människor.

Rational choice handlar som bekant om producenter och konsumenter, därtill kommer kompensatorer och belöningar⁵⁸. Enligt teorin antar vi att respondenterna agerar på ett rationellt sätt⁵⁹. Detta innebär att de inte kan förändra vad som helst och hur mycket som helst då det potentiellt skulle kunna leda till en förlust av medlemmar, att vara rationell kan förstås också innebära att man inte vill förlora kulturellt kapital eller integritet. Dessutom måste man ta hänsyn till att många skulle kunna känna sig förvirrade och lurade om allt för mycket nytt fick plats i kyrkan. Därför väljer kyrkan att ta in det ofarliga och enkla, det rör sig inte om avancerade mantran och högläsning ur Bhagavad-Gita. Det som hämtas är knappt att ses som en annan religion, utan snarare ett väldigt begränsat urval av praktiker. Detta skulle kunna vara ett uttryck för något som vi i väst ofta har gjort: sett till öst för vishet. En förenklad version av de asiatiska religionerna som har tillgång till evig vishet. Kyrkan, och även samhället, ser asiatiska religioner ofta som en vishetslära. Men det är lätt att det blir en stereotyp bild, och det finns oändligt mycket inom dessa religioner som inte kommer till uttryck i vår västerländska tolkning av dem. Huruvida mina respondenter och deras församlingar har en stereotyp syn på asiatisk religion kan jag inte uttala mig om. Även med allt detta som finns väljer vi bara det som kan passas in i vår egen kontext. Det ger oss ett smörgåsbord av tekniker, tankar, och uttryckssätt, ett tankesätt som är vanligt inom nyreligiositeten. Det som mina respondenter måste fundera på, och redan funderar på, är huruvida de gör kyrkan en tjänst eller otjänst genom att ha dessa praktiker i kyrkan.

I det nya hälsoparadigmet, som kyrkan i vissa fall verkar ha anslutit sig till, är snabba belöningar det viktiga: man ska snabbt bli frisk, snabbt tappa kilon, snabbt få sinnesro (med fem enkla knep!). Även om jargongen inte är lika tydligt inriktad på försäljning hos mina respondenter finns den där. Framförallt Karl använder ord som är populära i hälsotidningar, han pratar om hälsa, kroppen, ett möte med sig själv. Detta paradigmskifte har gjort att även kyrkan måste dela ut snabba belöningar i jämförelse med den mer traditionsbundna kyrkan där många av belöningarna kommer först i livet efter detta. Innan kunde man tala om att man inte skulle samla skatter på jorden, den riktiga skatten får man i himlen. Efterlivet talade inte mina respondenter

---

⁵⁸ Young s7

⁵⁹ Young s26, min översättning.

om, det handlade enligt båda om att kroppen ska vara med, att människor ska vara bekväma i kyrkan, att stärka kroppen, att komma i kontakt med något större. I vanliga fall, om man nu kan tala om vanliga fall när kyrkan fått en sådan stor bredd, skulle talet om paradiset varit en kompensator, men om detta talas det allt mindre och i stället är det belöningarna här och nu som är centrala.

Ytterligare en belöning kopplad till religiösa aktiviteter är det sociala, att man i kyrkan hittar likasinnade som i mångt och mycket delas ens världsbild. Till detta kommer också den sociala interaktionen med dessa människor genom kyrkkaffe, hemgrupper, körverksamhet, barnaktiviteter, och flera andra⁶⁰. I den typen av aktivitet som bedrivs i församlingarna jag undersökt undrar jag om den sociala interaktionen finns. När jag kom till djupmeditationen observerade jag att man kommer till meditationen, väl där sitter man i stillhet och sedan går man hem. Förutom de minuter innan och efter aktiviteten var det inte mycket social interaktion att tala om. Därför kan det vara intressant att fråga sig om den individuella belöningen, välmående eller sinnesro, tagit över den sociala belöningen, en belöning som gav social status.

För enskilda personer har religion historiskt sett varit svår att byta⁶¹, detta mycket på grund av de sociala kontakter man knutit med sin församling. Än idag ser det ut så här på flera håll, i vissa församlingar förväntas man delta i gudstjänster, men även hjälpa till med det praktiska. Dock stämmer detta inte överens med de nyreligiösa uttrycken jag undersökt, de är enkla att lämna och ingen kommer ifrågasätta dig om du inte kommer. På mina respondenter verkade det som att det inte var ovanligt att se nya ansikten, men inte heller att någon inte dök upp under en period. Anna menar till exempel att det blir ett stort bortfall av deltagare om det är fint väder. Huruvida det ser ut så här allmänt i den här typen av aktiviteter låter jag vara osagt, det skulle kräva en betydligt större undersökning.

I teoridelen om religiös ekonomi skrev jag hur makt och pengar kommer påverka huruvida man accepterar kompensatorer eller belöningar⁶². Detta tror jag påverkar hur det ser ut i kyrkan i dag, i Sverige har vi generellt sett ganska gott om pengar, allmänt anser vi också att vi kan styra våra egna liv. Dessa faktorer kombinerat med ett samhälle som lyfter upp snabba belöningar ger oss en kyrka som för att kunna tillfredsställa sina konsumenter måste erbjuda belöningar och inte

---

⁶⁰ Young s.54f

⁶¹ Young s.151ff

⁶² Young s.8

kompensatorer. Detta för att personer med pengar och makt har en tendens att inte acceptera kompensatorer, utan ger sig inte förrän de fått en belöning⁶³.

Sammanfattningsvis vill jag säga att rational choice har hjälpt mig att förstå mycket av det vi diskuterade i våra intervjuer, och också om hur kyrkan ser ut och fungerar idag. Rational choice har visat mig hur man kan se på och undersöka val som kanske inte till en början verkar särskilt logiska. Teorin har också hjälpt mig att på ett bättre sätt förstå vad mina respondenter säger, och även se vad de säger mellan raderna.

Diskussion om didaktiska implikationer

Då jag utbildar mig till lärare i grundskolans senare år (7-9) och gymnasiet kommer jag att här begränsa mig till kursplanen för religionskunskap för åren 7-9 på högstadiet och ämnesplanen för religionskunskap på gymnasiet: religionskunskap 1, religionskunskap 2 och religionskunskap - specialisering.

Tolkningar

I både kurs- och ämnesplaner talas det om tolkning, detta är genomgående i min undersökning och är något som mina respondenter talar mycket om. I kursplanen under rubriken "Syfte" står det att "Undervisningen i ämnet religionskunskap ska syfta till att eleverna breddar, fördjupar och utvecklar kunskaper om religioner, livsåskådningar och etiska förhållningssätt och olika tolkningar när det gäller dessa."⁶⁴ Då detta står redan i syftet för ämnet får man anta att det är centralt för författarna. Jag menar att vi inte kan ignorera de nya uttrycken som förekommer i kyrkan, utan måste ha med dem i vår undervisning. Eleverna ska fördjupa sina kunskaper om olika tolkningar inom religionerna, om man inte vet hur man i kyrkan tolkar in nya uttryck tycker jag att man missar en viktig poäng.

Vidare kan man se i kursplanen att;

Undervisningen i ämnet religionskunskap ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

1. Förmåga att analysera religioner och livsåskådningar utifrån olika tolkningar och perspektiv.

---

⁶³ Young s.8

⁶⁴ Kursplan i religionskunskap s1

2. Kunskaper om människors identitet i relation till religioner och livsåskådningar.⁶⁵

Som lärare ska jag alltså ge eleverna förutsättningar att utveckla sin analysförmåga, men också sina kunskaper om människors identitet i relation till religion. Som vi sett tidigare i uppsatsen har religion blivit något mycket mer personligt och individuellt. Detta innebär att religion också har blivit en viktig faktor i identitetsskapandet hos människor. Alltså bör vi i undervisningen upplysa eleverna om denna nya individualitet inom religionen.

I kursplanen för religionskunskap för årskurserna 7-9 är tre centrala punkter:

- Varierande tolkningar och bruk inom världsreligionerna i dagens samhälle.
- Nya religiösa rörelser, nyreligiositet och privatreligiositet samt hur detta tar sig uttryck.
- Kristendomen i Sverige. Från enhetskyrka till religiös mångfald och sekularisering.⁶⁶

Dessa hittar vi under rubriken Centralt innehåll och är alltså viktiga i undervisningen. Eleverna ska förstå de varierande tolkningar och bruk som finns i våra stora religioner, att inte tala om hur kyrkan förändrats och hur globaliseringen influerat den vore oärligt. Den andra punkten knyter an till detta, för att förstå hur nya religiösa rörelser och privatreligiositet fungerar och har uppkommit är det viktigt att diskutera globalisering i Sverige.

En mångfald av uttryck

I kurs- och ämnesplanerna diskuteras mångfald, till exempel "I dagens samhälle, som är präglad av mångfald, är kunskaper om religioner och andra livsåskådningar viktiga för att skapa ömsesidig förståelse mellan människor."⁶⁷ Här talas det om att skapa en förståelse mellan människor, och jag menar att det är viktigt att se hur de olika religionerna på allt fler sätt hänger ihop. Det är viktigt att eleverna får veta att det förekommer både zen-meditation och tai-chi på platser där det traditionellt sett inte gjort det, dessa nyanser är centrala för att förstå hur religionen förändrats och förändras.

I ämnesplanen hittar vi formuleringen att "Undervisningen ska ta sin utgångspunkt i en samhällssyn som präglas av öppenhet i fråga om livsstilar, livshållningar och människors olikheter samt ge eleverna möjlighet att utveckla en beredskap att förstå och leva i ett samhälle

---

⁶⁵ Kursplan i religionskunskap s1

⁶⁶ Kursplan i religionskunskap s5

⁶⁷ Kursplan i religionskunskap s1

präglad av mångfald.”⁶⁸ Det är viktigt för eleverna att förstå att de olika religiösa instanserna inte är monolitiska block utan levande organismer i ständig och oväntad förändring. En annan formulering förtydligar ytterligare:

Undervisningen i ämnet religionskunskap ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om religioner och andra livsåskådningar i det egna samhället och på andra håll i världen. Genom undervisningen ska eleverna bli uppmärksamma på hur människor inom olika religiösa traditioner lever med, och uttrycker, sin religion och tro på olika sätt.⁶⁹

Andra funderingar

Det finns förstås många andra saker att fundera på, till exempel hur vi undervisar om kristendom, både i grundskola, på gymnasiet och på universitet. Det är viktigt att inse att svenska kyrkan inte står för en normerande kristendom, inte heller är det nödvändigtvis så att de religiösa i en klass (kristna eller ej) är med i svenska kyrkan idag, de kan vara pingstvännen, ortodoxa, eller mormoner. Jag tycker inte att vi bara för att svenska kyrkan har nyreligiösa uttryck och drag kan dra alltför stora växlar på det. Dock måste undervisningen reflektera en kristendom i förändring. Det vi måste få med är även hur andra delar av kyrkan förändras: vad säger den nye påven, hur ser de konservativa på den liberalisering som länge varit på gång i andra delar av kyrkan, hur passar de ortodoxa in i bilden? Jag tror det är viktigt att vi som lärare måste förstå, och få våra elever att förstå, att det finns flera uppfattningar om vad man avser med kristendom. Vi kan inte bara tala om protestanter och katoliker, vi måste nyansera bilden för att budskapet ska kunna ses som ärligt.

---

⁶⁸ Ämnesplan i religionskunskap s6

⁶⁹ Kursplan i religionskunskap s1

Slutsats

Under mina analyser av intervjuerna har jag sett att rational choice varit ett intressant verktyg för att förstå individers underliggande ambitioner och tankar. Detta genom att se på dem och kyrkan som producenter av tjänster och produkter, och se kyrkobesökarna som konsumenter, med andra ord: religiös ekonomi. Detta tillvägagångssätt gjorde att jag kunde se mina respondenters ofta något vaga svar som ett tecken på något annat, en kyrka som är mitt inne i en globalisering och individualisering, men med ena foten kvar i traditionen. Kort sagt har jag presenterat en förklaring av den centrala betydelsen religiös ekonomi har när det i svenska kyrkan har tillkommit allt fler nyreligiösa uttryck.

I denna uppsats har jag undersökt religiös förändring i svenska kyrkan hos två respondenter, och då framförallt nyreligiositet. Detta har jag gjort genom intervjuer med två personer ansvariga för var sin aktivitet som faller under benämningen nyreligiositet. Dessa intervjuer har jag analyserat utifrån rational choice-teori, jag har också använt termerna globalisering och individualisering för att förstå denna förändring.

Mitt syfte med uppsatsen var att undersöka nyreligiositet i svenska kyrkan och undersöka huruvida man kan använda rational choice-teori för att se varför nyreligiositeten har kommit till kyrkan. Genom att återvända till min hypotes att kyrkan speglar en komplex förändring som genomsyrar hela det västerländska samhället konstaterar jag att det verkar vara fallet. Jag menar också att rational choice-teori är en lämplig teori att undersöka denna förändring. Det finns många andra religionssociologiska teorier att välja mellan, men rational choice har visat sig producera intressanta insikter av svar som annars hade varit tämligen innehållslösa.

Det jag såg under min analys var att mina respondenter talade mycket om att kroppen skulle vara med, att man som människa ska må bra och att det ska vara enkelt att komma till, och vara med i, kyrkans aktiviteter. Jag tror att de talar om en genuin strävan, men det verkar också som att det ligger någonting mellan raderna. Att göra det enkelt, att ha det som är trendigt och populärt, det ett sätt att nå ut med nya produkter, att finna nya konsumenter. Jag tycker mig se dessa tendenser när Karl talar om att det handlar hela kroppen, ett möte med sig själv, att utvecklas. Det låter som något man kan läsa om i en hälsotidning. Även Anna visar på detta när också hon säger att hela kroppen ska vara med.

Båda respondenterna trycker på att det ska vara enkelt att komma till kyrkan, frågan är varför det ska vara enkelt att komma. Historiskt sett har det funnits flera anledningar till att folk ska

komma till kyrkan, det har handlat om att bygga upp ett gemensamt samhälle, det har varit en samlingspunkt, men hela tiden har det funnits en underliggande tanke om frälsning och ett liv efter döden. Detta nya liv, uppståndelsen i Kristus, nämns inte av mina respondenter. Detta skulle kunna vara ett resultat av att man vill inkludera alla och då inte längre kan ställa förvänta sig att alla ska gå med på att det bara finns en väg till ett nytt liv. Om alla ska kunna komma till kyrkan så är det svårt att kräva av dem att de ska acceptera det som traditionellt sett varit självklarheter. Av det jag kunnat utläsa av deras många gånger vaga svar är att människor ska komma till kyrkan för att de ska få må bra. De ska komma för att vi ser dem och låter dem vara fria. Evangeliet och teologin är som bortblåst. Kvar finns en byggnad med olika aktiviteter, fylld av kuratorer och coacher.

Det är en kyrka som måste vara kvar i sin tradition, för utan tradition tappar kyrkan sin identitet. Samtidigt är det en kyrka som vill bygga upp en ny identitet, en öppen, modern, tolerant och mångkulturell kyrka. Denna nya kyrka lånar från olika håll, men framförallt från öst. Ibland blir det exotifierande, en övertro på någon annans lära, ibland blir det ett rum för människor att mötas. Av dessa två vill svenska kyrkan landa i den senare, att skapa en mötesplats där människor kan vara bekväma och må bra. Sedan måste vi också vara medvetna om att detta inte är en förändring som är genomgående för svenska kyrkan, det finns många församlingar som inte har några nyreligiösa aktiviteter. Vad som händer med svenska kyrkan i framtiden är det svårt att sia om, förändringen sker så snabbt. När jag lämnade funkiskyrkan den där vårdagen tänkte jag ”det här var inte så konstigt som jag hade trott”, tanken fortsätter, ”men annorlunda, ja det var det verkligen.”

Vidare läsning

För den nyfikne finns det mycket som har skrivits inom detta område, och också mycket som håller på att skrivas. Om man vill fördjupa sig mer inom detta område kan jag rekommendera (förutom de texter som finns i litteraturförteckningen):

Frisk, Liselotte. *Nya religiösa rörelser i Sverige*. Åbo Akademis förlag, 1993.

Hammer, Olav. *På spaning efter helheten: New age - en ny folketro?* Wahlström & Widstrand, 1998.

Heelas, Paul. *The New Age Movement: The Celebration of the Self and the Sacralization of Modernity*. Oxford: Blackwell, 1996.

Heelas, Paul et al. *The Spiritual Revolution: Why Religion is Giving Way to Spirituality*. Blackwell, 2005.

Malm, Magnus. *Fotspår i glastrappan*. Libris, 1999.

Wikström, Owe. *Att se det dolda. Om new Age och ockultism inför millenniumskiftet*. Natur och Kultur, 1998.

Dessa och många fler böcker finns för att ytterligare sätta sig in i ämnet religiös förändring och nyreligiösa rörelser.

Litteraturförteckning

Batson, Charles Daniel, Patricia Schoenrade, and W Larry Ventis. *Religion and the individual: A social-psychological perspective*. Oxford University Press, 1993.

Esaiasson, Peter et al. *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Norstedts juridik, 2007.

Frisk, Liselotte. *Nyreligiositet i Sverige: ett religionsvetenskapligt perspektiv*. Nya Doxa, 1998.

Frisk, Liselotte, och Peter Åkerbäck. "Den mediterande dalahästen: Religion på nya arenor i samtidens Sverige." (2013).

Hornborg, Anne-Christine. *Coaching och lekmannaterapi—En modern väckelse*. Dialogos, 2012.

Kardemark, Wilhelm. "När livet tar rätt form: Om människosyn i svenska hälsotidskrifter 1910-13 och 2009." (2012).

Nationalencyklopedin på internet. www.na.se

Pickard, Joseph G. "What's in it for me? Rational choice theory and religion." *Journal of Religion & Spirituality in Social Work: Social Thought* 24.4 (2006): 39-54.

Young, Lawrence Alfred. *Rational choice theory and religion: Summary and assessment*. London: Routledge, 1997.

Kursplanen i religionskunskap - Skolverket." 2013. 30 apr. 2014 <<http://www.skolverket.se/laroplaner-amnen-och-kurser/grundskoleutbildning/grundskola/religionskunskap>>

"Religionskunskap 1 - Ämne - Religionskunskap ..." 2013. 30 apr. 2014 <<http://www.skolverket.se/laroplaner-amnen-och-kurser/gymnasieutbildning/gymnasieskola/sok-amnen-kurser-och-program/subject.htm?tos=gy&subjectCode=rel>>

Bilagor

Bilaga 1, Intervju med Anna

A=Anna

I=Intervjuare

Intervjudatum - 8 april 2014

I - då säger jag att jag spelar in, så du är medveten om det

A - ja

I - bra, då ska jag ta fram mina frågor bara. Jo, först undrar jag lite vem du är och vad du gör, har för roll här i församlingen

A - mm, delar av den i alla fall. Jag jobbar som konstnär, bildpedagog också. Så det är ju ganska nära varann, det här att man söker djupet liksom. Det tycker jag att. Det är väldigt nära varann att man söker, man går djupare liksom på sitt inre. Ehm, så jag har jobbat med olika bokcirklar där vi fördjupat oss och. Olika människor som kommer och många konstnärliga människor som kommer och som tycker om det här sättet att komma till kyrkan.

I - vissa gör en poäng av att ha sånt här i kyrkan och inte nån annanstans, hur, om du kommer in på meditationen då, hur resonerade du eller ni när ni bestämde att det skulle vara framme vid altaret liksom?

A - mm, eh, det var väl den självklara platsen i vår kyrka att sitta där, det var väldigt naturligt att göra det. Att ha sina mattor och sina pallar där, tända ljus och så. Ehm, som jag berättade sist har jag med mig det här ifrån stiftelsen Berget som är ett ekumenisk ställe och då hade vi, vi satt i en speciell lokal där vi hade ikon och sådär men inte i själva kyrkan om man säger. Men jag tycker det är fint och de som kommer hit tycket om att sitta i kyrkorummet. Och det tycker jag också att man ska kunna göra detta i kyrkorummet. Alltså att det är, när folk vill komma till kyrkan men inte tycker att det känns bekvämt att komma till kyrkan och lyssna på ordet. Då har de lättare att komma och sitta med sig själv i tystnad har jag märkt, eller säger dom.

Och många, flera av dom som kommit så här på meditation har insett att det inte är så farligt att gå till kyrkan på annat heller. Det kan ge, liksom att de känner sig fria att få vara sig själva.

I - har människor fortsatt komma till kyrkan efter att de varit med?

A - ja. En del har gått in på andra verksamheter här.

I - Är det ett viktigt syfte att få folk att bli mer bekväma?

A - Ja-a, det där är alltid en svår fråga, hur mycket jag vill frälsa världen. Det är liksom, jag tycker det är roligt att de vill komma hit på annat också, jag tycker det känns bra för att dom kanske har fördjupat nånting och vill fördjupa ännu mer liksom, och det tycker jag är jättebra. Jag tänker mest på dom. Jag tänker inte så mycket på kyrkan, jag har väldigt svårt att tänka på kyrkan på det sättet. Det är bra för dom att dom känner det är roligt att komma hit. Det känns som att jo, det är kanske en viktig punkt då kanske.

I - det centrala är besökaren då om jag tolkar dig rätt?

A - Ja, de ska vara bekväma och fria. De ska känna att det här är nåt jag väljer och är bra för mig och bra för oss liksom, gruppen också. För det tycker jag när jag sitter där, jag vet

inte hur de upplever det. De tycker om att sitta i tystnad och jag tycker det, det jag tycker är väldigt starkt det är att man delar nånting, man delar nånting verkligen. Och just att i tystnaden är man, man kan liksom inte gömma sig och man är väldigt lika någonstans, man kan känna av den här kärleken jag till alla, Vi är så lika inuti. När man ibland har det här yttre har man roller och rädslor och man har så mycket det man har ibland svårt att möta i talet med människa. Och då är den här liksom formen så känns den väldigt såhär kärleksfull form.

I - Vilka är det som kommer på den här typen av...

A - Ja, nu har vi hållit på i elva, tolv år här. Först hade vi en annan ledare här från början, fast vi gjorde det tillsammans kan man säga. Men hon hade också varit aktiv här i församlingen lite och vill gärna, och det tyckte jag var jättebra tyckte jag då va, för jag hade också tänkt det. Och sen, då var det blandat med folk, en del har kommit och gått iväg igen för det blir en form, de tyckte det var bra ett tag också känner de att detta passar inte riktigt mig, jag vill göra nåt annat. En del kanske börjar va aktiv, nån har gått in i kyrkorådet och, ja, olika. Jag vet inte vad alla gör. Men så kände jag så här att dom som är kvar nu och har gått flera flera år det är ju konstnärer som jobbar mycket med sitt inre liksom. En del av dom är troende en del är, vad ska jag säga, intresserade, en del vet inte var dom står men dom är öppna kan man säga. Det är väl dom som återkommer hela tiden, såna människor. Och det vet jag inte om det beror på formen eller om det beror på mig för att jag också är konstnär och så. Förhåller mig på ett visst sätt till mötena.

I - Hur skulle du beskriva din egen tro?

A - Ja, jag har en tro. Jag tror ju på, jag har en kristen tro. Sen att tron ser ut så här att jag söker hela tiden att fördjupa mig faktiskt min tro. Och det finns perioder när jag är lite åt sidan också men. Men jag kommer tillbaka, nu fördjupar jag igen. Jag kan ha olika perioder var jag befinner mig men jag försöker fördjupa mig för jag känner det är det enda rätta för mig. Och där är jag rätt ekumenisk också, jag håller inte bara på protestantiska kyrkan och har varit på ekumeniskt ställe så det ligger nära mig. Men sen har jag inte så lätt för att prata om Gud och Jesus öppet så där. Jag har ju grupper som jag måste göra det, handikappsverksamheten exempelvis. Ibland prata lite om hur jag tror. Men jag tycker att det här att man, jag är väl lite av en mystiker. Jag tycker ibland när man pratar om Gud så försvinner det liksom. Så min...

[Penna går sönder, litet avbrott]

Men det här starka liksom, som känns, det man på något vis jobbar och försöker ha kontakt med, låter lättvindigt så här för mig. Inte när jag lyssnar på en teolog liksom som pratar om det, det är inte det. Det vill jag ju göra, jag går i kyrkan och så. Men det är för mig, är det viktigt att förhålla sig till någon slags ärlighet kring var jag står.

I - Hur ser du på influenser från andra religioner, det står på hemsidan att det är influenser från zen-meditation.

A - det är formen liksom, varför den formen blev accepterad uppe på Berget var väl en man som varit i Japan och kom till Berget och började instruera där och de blev det mer en kristen variant. Kristen djupmeditation kallade man det då. Stinnissen har ju också varit förespråkare för detta, katolik. Han har också varit väldigt aktiv och pratat för detta med meditation. Alltså, meditation kan ju vara en bön också, det behöver inte vara en tom

meditation liksom. Jag tycker ibland att meditationen är för mig en bön som jag själv kan be men också många gånger det här med möjligheten att känna in vad som söker mig, vem som söker mig. Om det gudomliga som jag tror på vill söka mig så sitter jag och tar emot. Inte den där aktiva bönen, men man kan också vara aktiv så jag ser det inte som att. När jag säger det här när jag säger att folk ska vara fria så låter jag de vara där de är. Möta mig själv med nåt större.

I - vad skulle du säga, jag tänkte om, vad skulle du säga är det viktigaste det här innebär. Den här formen du har, meditation?

A - Alltså, jag tror det är fördjupning. Det återkommer, det är liksom det jag tycker och känner.

I - det är ju på måndag kväll, eftermiddag där. Vilka är det som kommer Nu vet jag ju, jag var med förra gången men hur?

A - Fem är ju en ganska svår tid, så det är ju de som är konstnärer som har en egen tid faktiskt. Och några äldre, det är väldigt svårt för de unga att komma den tiden. Varför det är så är ju för att det är så, klockan sex kommer det en annan grupp in i kyrkan, klockan sju kommer en annan grupp. Och så där ser det ut varje dag. Vi har fått flytta oss, vår vanliga verksamhet har gått, vad ska man säga, har gått före detta. Jag jobbar ju i handikapp också, mina kolleger är i handikappverksamheten. Den biten har gått lite före, en utveckling som kommit. Ordinarie. Så, ja, det skulle vara bättre att ha lite senare, absolut. Jag vet det är en stressad tid när man har jobb va, och nu går det... Och jag ser att de som jobbar kan inte, fem är en jättekonstig tid. Så de som är kvar nu är ju de här konstnärerna och de som har lite oregelbundna tider.

I - Hur ser könsfördelningen ut överlag?

A - Det är mest kvinnor. Det brukar komma en eller två män. Sist var vi kanske två, och ibland kommer det fyra- fem stycken till. Jag tror vi är mest nu åtta ungefär, men det har varit lite olika upp och ner så där. Vissa kommer långt ifrån ibland, ja. Fem, sex, sju, åtta.

I - Jag tänkte på att i kyrkan fokusera på kroppen, att må bra att liksom stilla sig. Det är ju ganska nytt i svenska kyrkan och kanske kyrkan överlag. Var tror du att det kommer ifrån?

A - Jag tror att det har kommit influenser, den här varianten som jag kör har ju ändå funnits ganska länge i Sverige. Sen 60-talet i alla fall. Så där, det är ganska accepterat, vilket då Berget har som sagt [ohörbart] Man åker inte bara dit och mediterar, utan det är ju, Per Mases som föreståndare han gick ju igenom olika hur dom såg på det och pratade om, jag vet inte hur han pratade men han alltså fördjupade det hela på ett sätt. Så det var ju både samtal och liksom, teori och praktik. Så det är liksom ganska väl accepterat.

Qigong och yoga är ju lite nyare. Det är också österländskt liksom, att ändå många kristna idag här i västvärlden tycker det är självklart att kroppen är med, det är viktigt att man mår bra. Det har blivit en större självklarhet, och det är inte så farligt att ta in yoga eller någonting för man vet vad man tror på. Det är berikande liksom. Och det tycker jag Stinnissen skriver väldigt mycket bra om det här att det aldrig kan vara fel att berika något som är positivt liksom, som någon annan kultur funnit fram att det här är bra för människan. Så det är bara en fortsättning på det.

[Kort diskussion om stavning av Stinnissen]

I - Hur tror du att det här med yoga och mindfulness som är lite nyare som sagt, hur tror du att kyrkan har förändrats för att det skulle kunna bli så?

A - Du tänker på den protestantiska kyrkan?

I - Ja, i första hand.

A - Svårt. Ja, jag har liksom en bas på berget. Där var det svenska kyrkan också, katolska, där var det liksom en självklarhet va. Det kändes, det var inte det här vardagliga livet som det är i vanliga kyrkor där det kommer barngrupper det kommer äldre. Utan det var mer en kursgård och en retreatgård, och det var liksom min bas. Därför är det svårt att veta egentligen hur kyrkan. Jag vet inte om det har att göra med hur, vad kan man säga, kan det vara så, frågetecken, att vi är lite mer utslätade idag? Att vi tar in lite vad som helst lite sådär, eller är det en positiv öppning mot andra religioner mot annan, mot världen liksom mot olika kulturers religion så. Jag tycker det är positivt. Det första jag sa, utslätning, den är ju inte positiv i så fall. Men jag tror nog mer på det här att man öppnar upp liksom ändå för människor. Du känner att visst kan jag gå till kyrkan, jag vet att de som har svårt att inlemmas i den vanliga tron säger att vad roligt att det händer så mycket här, det gillar jag. Dom är här när vi har utställningar och nån spelar musik och dom hör lite blandat. Man kan göra lite av varje så. Och vi hade också, det var en man som tyckte att vi skulle bjuda in folk att vara med på medicinsk yoga. Vi hade det inte i kyrkorummet då men vi hade det i en annan lokal. Och det var väldigt populärt då. Vi gjorde det i två omgångar, det var också sår, en öppning att, det är lite skrämmande från början för en del äldre som jobbat i kyrkan att ta in det. Jag är inte så skrämmd för sånt, jag tycker att det känns att det är naturligt att man befrämjar något som är bra liksom för människan. Det här med medicinsk yoga betyder att man ska andas, hela vägen så man syresätter sig på ett bra sätt. Jag tror att det är mest positivt.

I - Ja, hade du inte tyckt det hade du kanske inte haft djupmeditation

A - Fast den är ju då som sagt lite mer traditionsbunden än de här nya. Jag tror jag skulle ha väldigt svårt att kanske köra qigong om jag inte hade varit en qigonglärare eller nåt sånt där. Man måste förhålla sig till det liksom, jag försöker förhålla mig ändå till kyrkan när jag jobbar i kyrkan. Att inte bara liksom vilken plats som helst tycker jag faktiskt. Så att, ja. Det är inget fel i det, det är inte så, men jag måste kunna förhålla mig till det själv. Det kan förhoppningsvis de som jobbar i Stockholm med, de tycker att det är viktigt där.

I - de har hållit på ganska länge där också, åtta år tror jag

A - I kyrkorummet?

I - Precis.

A - Häftigt.

I - Och han gjorde verkligen en poäng av det att vara vid altaret-

A - Men så kan jag tycka också, meditationen. Poängen är ju att det är i kyrkan för det är dit dom vill komma, dom vill komma till kyrkorummet.

I - det var ju inte mycket religion inkopplat, varken kristendom eller någon annan. Men jag minns att du sa att man kunde tänka på andningen då med gud i mig.

A - Jag i gud och gud i mig. sådär. Det är väl det som jag säger lite, man vill väl idag i kyrkan vara lite öppen för alla och det är både nackdel och fördel. Fördelen är ju då att kommer du och vill vara med på detta i kyrkan och känner dig något obekvämt får du en plats, du kan sitta i tystnad och andas om du vill. Du behöver inte tänka på gud du behöver

inte bry dig om det, men kommer du dit och känner att du vill fördjupa, fördjupa din tro, jag vill fördjupa mig där, det är viktigt för mig, det är därför jag kom till kyrkan. Då ska det också finnas en ingång där, så det är väl det där att man vill att människor ska få känna sig liksom fria och bekväma och så och det, i den här formen funkar det tycker jag. Sen vet man ju inte hur det funkar i stora, ibland tycker jag det är lite för snällt också. Man kanske inte riktigt pratar om den djupa tron, evangeliet kanske på ett sätt som skulle stärka, ja. Men det var ju nytt [ohörbart].

Bilaga 2, Intervju med Karl

K=Karl

I=Intervjuare

Intervjudatum - 8 april 2014

I - Men jag bara bekräftar här, jag spelar in och du vet om att jag spelar in.

K - Ja

I - Bra, och jag kommer inte använda du- så länge du inte vill det kommer inte ditt namn synas så man kommer inte veta vem du är i uppsatsen utan det kommer vara anonymt och så. Eh, och jag är inte ute efter att svartmåla nån utan det här är för att undersöka hur läget ser ut helt enkelt.

K - ja

I - så du behöver definitivt inte vara orolig (skrattar)

K - Nej, jag har inte uppfattat det så heller.

I - Nej, vad bra. Jag har försökt att inte vara uppdrag granskning eller så. Helt enkelt.

K - Bra. Vi har i och för sig inget att dölja, men.

I - Nej, nej, i och för sig. Så det är bra. Okej, men du fick ju mina frågor, väl?

K - Just det.

I - mm, jo, och då tänkte jag börja lite med att få en lite uppfattning om dig, tänkte jag först. Vad är din roll här i kyrkan?

K - Jag är en av församlingsprästerna.

I - ja

K - och har ansvar för verksamheten framförallt i Oskarskyrkan som man kan säga är det största kyrkorummet som vi har i församlingen.

I - ja

K - och där ja det är en utmaning att fira gudstjänst där och det var egentligen så som det började. Men mitt ansvarsområde sträcker sig i Oskarskyrkan och sen i Gustav Adolf kyrka som är en av de andra kyrkorna. Vi har fyra församlingskyrkor som är olika gudstjänstrum.

I - okej

K - olika förutsättningar för själva gudstjänsten

I - just det. vad är det som är utmaningen i, som du sa där?

K - I Oskarskyrkan är det ett stort kyrkorum, så det blir rätt anonymt.

I - just det

K - och då så har vi, då diskuterade vi i arbetslaget som består av både präster och musiker, diakoner och vaktmästare. Alltså olika tvärsnitt av de som jobbar i kyrkan så att säga. Och tänkte vi: hur ska vi göra för att förnya gudstjänsten, skapa gudstjänster som vi tycker är kul och meningsfulla och känns som om dom svarar upp mot den tid vi lever i idag? Och då växte det här fram. Som ett gudstjänstutvecklingsprojekt. Det är ju en del av

Oscar Broberg
HT-2014

svenska kyrkan, det pågår ju hela tiden med arbete med ny kyrkohandbok och nya gudstjänstformer och så vidare.

Så att, det växte fram utifrån en vilja hos oss, vi kände att vi ville göra nånting, och då gjorde vi det.

I - ja, och då sen in första fråga som jag skickade: hur ser verksamheten ut? Och jag förmodar att ni har vanliga gudstjänster och nattvard och konfirmation och mässa och...

K - ja vi är ju en ganska stor församling så att det finns ju allt i den. Och då finns det också olika typer av gudstjänster som finns kring de olika kyrkorna. Barn och ungdom är väldigt mycket koncentrerat till en av dom nyare kyrkorna som finns Olaus Petri kyrka. Där finns ju också konfirmandundervisning och sånt där. I Oskarskyrkan har vi också mässa med små och stora där barnkörerna är liksom grunden för det. så att det som har blivit det är då mässa med små och stora, det är barngudstjänsterna och där kommer barn och ungdomar, eller barn och föräldrar, syskon, o.s.v. Då är barnkörerna stor del i det. I tema ungdomsmässa där är stommen ungdomarna sedan är det Oskarsmässan där är stommen själva körerna, övriga vuxenkörer sådär.

Och vår långsiktiga tanke är ju att de här ska så att säga sammansmälta till en gudstjänst så småningom där alla åldrar kan mötas. Just nu så firar vi dem under tre olika betäckningar så att säga. Mässa med små och stora, tema ungdomsmässa och Oskarsmässan.

I- har ni många ungdomar i, på de här ungdomsgudstjänsterna?

K - jaa, ja, det blir ju konfirmander och konfirmandledare, ungdomskör och så vidare, så att det är, det är många ja. Och det är jättemånga, alltså i barnkörerna också. Det är ju barnrika områden här såatte. Det är populärt att sjunga.

[Här pratar vi om något orelaterat]

K - men man kan ju gå tillbaka i tiden också ytterligare och säga att för, vad är det, sju åtta år sen som vi började med taijiqigong i kyrkan. Och det är ju i Oskarskyrkan, onsdagar mitt på dan klockat tolv, och vi är i kyrkorummet. Så det är så att säga en grundtanke som finns där, att plocka in taijiqigong i kyrkorummet, inte vara vid sidan om i nån gympasal eller i församlingshem och så vidare en viktig poäng att vara just där. Och då är det en taijiqigong-instruktör och sjukgymnast [obs! samma person] som leder själva den stunden, och sen har vi ett samtal tillsammans om det efteråt.

Så det har slagit väl ut och det är väl nånstans 30-40-50 som kommer varje gång och det är drop in, så man behöver inte liksom binda upp sig, utan man kommer när man kan komma

I - och det kostar en liten, jag tyckte jag såg.

K - 40 kronor per gång

I - en liten symbolisk summa där ja-

K - ja, det är ju för att [taijigong-instruktören] arvoderas, hon är inte anställd i församlingen. Vi har henne inte anställd för det här.

I - du sa att ni hade ett samtal efter, vad är det för, vad kan det vara för samtal?

K - Det kan, framförallt blir det ju riktat kring det som händer i kroppen med taijigong, kan [instruktören] berätta om, om utifrån en sjukgymnast eller fysioterapeuts synvinkel, vad är det som händer och så vidare. Och tycker det är viktigt att sätta kroppen i centrum, kroppen är Guds gåva och det är en del av det hela. Varför vi vill vara i kyrkorummet just. Sen kan jag ju olika och koppla det till teologin men det är inte själva syftet egentligen, utan syftet är att vi ska vara i rummet med de här symbolerna, och bara det är i sig en markering.

I - jag tycker själv det är så intressant det här med, för inte så länge sen var ju det här med kroppen inte i fokus i kyrkan utan det är nåt som har kommit, upplever jag i alla fall på senare tid. Hur tycker du att det har utvecklats, det att man faktiskt tar han om sin kropp och att den faktiskt får vara med.

K - Det är en allmän trend. Vi tänker ju inte utifrån ett trendperspektiv utan ifrån en grundläggande människosyn och gudssyn. Gud blev människa, Jesus sökte upp människor i deras livssituation. Ett aktivt val han gjorde, människor som var i utanförskap, ett modernt ord, människor som på olika sätt var på sidan av utanför samhällsgemenskapen. Dom sökte Jesus aktivt upp. Och här tänker vi oss då att många av de som kommer kanske har värk i kroppen det är liksom inget gym eller så, det är långsamma rörelser. Det är inte tal om någon hälsoeffekt ur den synvinkeln, det handlar om ett möte med sig själv och sin egen kropp. Där är själva teologin som vi ser det. Och sen också att markera att de här teknikerna, oavsett om de kommer från väst eller öst eller har sin grund i andra religioner, det är liksom inte kopplat till nån viss religion utan det handlar om en viss teknik som är bra för människan, sen sätter vi in det i ett kristet sammanhang. Och då, ja, det är naturligt att det hör samman där.

I - så ni ser inte att de här, ni tycker inte att det är en annan religion som ni utövar, utan ni gör det i en kristen kontext.

K - I och med att vi gör det i en kristen kontext så blir det kristet. Så det är symboler, metoder och sånt, det är mänskligt, Det är symboler och metoder och det tycker jag är viktigt att skilja på, att det blir inte teologi först, det blir teologi när man sätter in det i en kontext, ett sammanhang. Vi sätter in det i ett kristet sammanhang- Och det är ju som kristen djupmeditation, det har ju buddhistiska rötter och. Men kristendomen har ju sina rötter i mellanöstern och som är en helt annan kultur än den svenska kulturen om man får uttrycka sig så. Men det blir ju, det är ju universellt. Gud är universell, människan är universell, religionen är universell. Det är ju liksom inte kopplat till en viss kultur eller kontext. Utan det blir kontext, den kopplas till vårt samhälle här och nu. Men det är ju en annan kristendomstolkning som vi gör i dag än som gjordes för kanske 500 år sedan när det var ett enhetssamhälle började växa fram och det var en, Sverige var i en helt annan politisk situation än idag, också en religiös situation. Det påverkar. Men nu är vi här och nu i Sverige, i ett multikulturellt sammanhang. Det är också viktigt att se.

I- ja, globaliseringen har ju kommit hit naturligtvis.

K - ja, det är ju det som är spännande.

I - Jag undrar också, har ni fått några negativa reaktioner från församlingen eller från ledare eller från någon annan på att ni har den här typen av verksamhet?

K - Jo, det. När vi började var det ju en del. Det var just de här frågorna som rörde: är det här kristet, kan man ha det i kyrkan o.s.v.? Men det är ju, vad är det, sju åtta år sedan vi började. Nu så är det ju naturligtvis finns frågorna kvar men inte alls på samma sätt, det har blivit accepterat. Finns ju, [instruktören] leder liknande grupper i flera församlingar i Stockholm, det är väl etablerat. Många har vart där och vet att det här är inget konstigt. Men visst finns det alltid frågor, det finns det.

I - Hur ser det ut, vad är det för deltagare ni har? Ålder, kön och så där

K - Det här är onsdagar klockan tolv. Och då var vår tanke från början att det skulle vara att man kom dit på lunchen. Det är ju många som arbetar runtomkring här, men så är det inte. Man tar inte en halvtimme trekvart av sin lunch för taijigong. Utan det är daglediga, företrädevis såna som har möjlighet att rå sin tid själv, styra över den, så att det är relativt hög medelålder. Men [instruktören] leder ju i andra församlingar, och är det då kvällstid eftermiddagstid kanske fredag eftermiddag. Då är det fler barnföräldrar som är med, då kanske man går lite tidigare från jobbet och går på taijigong innan man hämtar på dagis. Så själva verksamheten är inte styrd, riktar sig inte till någon speciell målgrupp eller åldersgrupp utan det är nog väldigt mycket beroende på vilken tid på dagen, vilken veckodag och så. Det är vår erfarenhet.

I - det är inte så att det är majoritet kvinnor t.ex.

K - Jo, det är det definitivt. Såatte det är väl ett par män, om det är trettio kvinnor så kanske två män, eller tre. Det kan variera.

I - för det är väl en allmän tendens att det blir mer och mer kvinnor i religionsutövning och färre män?

K - Jo, så kan det va. Och jag tror att män är mer, de sticker nog ut och joggar eller går på gym eller något sånt där. Det här är för långsamt, såatte det är ju långsamma meditativa rörelser.

I - är det nåt speciellt mål som ni vill att de som är med ska uppnå, eller är det mer allmänna mål.

K - ur teologisk synvinkel så vill vi ha en öppen verksamhet. Så det betyder då att målen är då egentligen bara att man ska ha en meningsfull verksamhet som man mår bra av, som kroppen mår bra av, som man utvecklas av. Men det är inget som vi sätter upp att du ska ha det här målet eller att vi sätter upp ett visst mål för verksamheten förutom att vi håller en så hög kvalitet som möjligt på det vi gör. Men teologiskt finns det en tanke. Då när vi förhoppningsvis en grupp som är intresserade av att koppla kroppen och till det andliga växandet. Och då så småningom fira gudstjänst tillsammans i Oskarsmessa som då är en lågtröskelverksamhet som har vuxit fram. Det är musikerna själva som skrivit, församlingens musiker som skrivit musiken och den är enkel till sin uppbyggnad. Och det är också en trend. Vi har Oskarsmässan hos oss, Stefansmässan i Stefanskyrkan och Katarinamässan i Katarinakyrkan. Det som jag tror är något som skulle kunna vara en gemensam nämnare är att det är diakonal teologi bakom det

Oscar Broberg

HT-2014

hela och en kontextuell teologi, alltså att det inte så mycket fokuserar på dogmer utan mer fråga om vad, det är människan som står i centrum och det är gudsmötet.

Gud möter oss i gudstjänst och teologin ska då vara anpassad, tolkad in i nutiden. Inte anpassad nödvändigtvis utan tolkad in i den situation som är idag. Så blir det annorlunda än det som Luther upplevde, han tolkade ju in det i sin kontext, sitt sammanhang och det kan vi göra likadant. Så uppfattar jag att andra gjort.

I - Just det, vad intressant. Och ni har inga krav på att man ska ha någon speciell tro för att få vara med?

K - Nej.

I - det var allt jag hade, har du något att tillägga?

K - Det är en verksamhet som växer fram, alltså den försöker vara dynamisk. Så att den liksom inte styrs uppifrån eller så. Det vi nu går igång med är samtalsgrupper, där man möts. samtal om livet, grupper om fem, sex, sju stycken max. Där var och en får möjlighet att prata och få respons om man vill. Och det är jättespännande.